

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.llyw.cymru

Llwybr Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant, Pobl Ifanc ac Oedolion mewn Sefydliadau Diogel

Rhagfyr 2015

Cynulleidfa	Awdurdodau Lleol yng Nghymru; Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yng Nghymru; darparwyr gwasanaethau tai eraill yng Nghymru; Y Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwy; Rheoli Integredig Troseddwy Cymru; Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol; Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru; carchardai; sefydliadau diogel ieuenctid; Timau Troseddau Ieuenctid; Y Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid; Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol; Byrddau Rhanbarthol Cefnogi Pobl; Byrddau Iechyd Lleol ac Asiantaethau darparu eraill yng Nghymru; sefydliadau yn y trydydd sector a sefydliadau partner sy'n cefnogi pobl ifanc mewn sefydliadau diogel.
Trosolwg	Mae'r ddogfen hon yn nodi'r llwybr ar gyfer diwallu anghenion tai plant, pobl ifanc ac oedolion sy'n cael eu cadw mewn dalfa ac a fydd yn ail-ymgartrefu yng Nghymru.
Camau sy'n ofynnol	Bod ymarferwyr a rhanddeiliaid yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau o dan Ddeddf Adsefydlu Troseddwy 2014, Deddf Tai (Cymru) 2014, yn enwedig Rhan 2 sy'n ymdrin â dyletswyddau ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau atal digartrefedd, a hefyd fframweithiau perthnasol eraill ac arfer da.
Rhagor o wybodaeth	Carl Spiller Yr Isadran Polisi Tai Llywodraeth Cymru Rhyd-y-car Merthyr Tudful CF38 1UZ Ffôn: 0300 062 8211 E-bost: carl.spiller@wales.gsi.gov.uk
Copïau ychwanegol	Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru ac mae ar gael yn ddwyieithog.
Dogfennau cysylltiedig	• Deddf Tai (Cymru) 2014 • Deddf Adsefydlu Troseddwy 2014 • Cod Canllawiau i Awdurdodau Lleol – Dyrannu Llety a Digartrefedd (Ebrill 2015) • Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a

	Llesiant (Cymru) 2014 • Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 • Deddf Plismona a Throseddu 2009 • Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyd 2012 • Dyfarniad Southwark 2009 • Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfiawnder Ieuenctid 2013 • Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 • Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn • Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Personol Cymru
--	--

Y ddogfen hon

Daeth y ddogfen hon i fodolaeth o ganlyniad i ymdrechion ar y cyd gan lawer o sefydliadau gwahanol. Mae'n deillio o Weithgor amlasiantaeth, sef y Gweithgor Llety ac Ailsefydlu Carcharorion, a sefydlwyd yn 2014 gan y Gweinidog Tai ac Adfywio ar y pryd, i adolygu a gwella'r gwasanaethau i helpu i ddiwallu anghenion tai y rhai sydd ar fin gadael sefydliad diogel. Mae'n disgrifio proses a fydd, o'i gweithredu'n effeithiol, yn sicrhau y darperir gwasanaethau sy'n gyson yn dda; gwasanaethau sy'n cydnabod y math o gymorth ac amseriad y cymorth y mae ar garcharorion ei angen. Mae'n cynnwys ffurflenni safonol ar gyfer eu defnyddio, a fydd yn helpu i sicrhau bod gwasanaethau cyson dda'n cael eu darparu i'r rhai sydd eu hangen. Bydd y dull gweithredu a'r dogfennau cysylltiedig ag ef yn cael eu hadolygu yng ngoleuni profiad a gwneir rhagor o welliannau yn ôl yr angen.

CYNNWYS

	RHIF Y DUDALEN
RHAGAIR GWEINIDOGOL	5
DIFFINIADAU O'R IAITH A DDEFNYDDIR	6
RHAN 1: CYD-DESTUN A CHYFRIFOLDEBAU DEDDFWRIAETHOL	7
RHAN 2: CEFNOGI'R SIWRNE AILSEFYDLU I BOBL MEWN DALFA	12
RHAN 3: Y LLWYBR AR GYFER OEDOLION	14
RHAN 4: Y LLWYBR AR GYFER PLANT A PHOBL IFANC	25
RHAN 5: TABL O GYFRIFOLDEBAU (OEDOLION)	32
RHAN 6: TABL O GYFRIFOLDEBAU (PLANT A PHOBL IFANC)	35
RHAN 7: DISGWYLIADAU	39
<u>ATODIADAU</u>	
1 – CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM DERBYN (OEDOLION)	40
2 - CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM AILSEFYDLU (OEDOLION)	41
3 – CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM RHYDDHAU (OEDOLION)	42
4 – CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM CYN DALFA (POBL IFANC)	43
5 - CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM DERBYN (POBL IFANC)	44
6 - CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM AILSEFYDLU (POBL IFANC)	45
7 - CEFNOGAETH LLETY YN Y CAM RHYDDHAU (POBL IFANC)	46
8 – FFURFLEN GAIS	47
9 – FFURFLEN ASESAD RISG TAI	59
10 – CYNLLUN TAI PERSONOL	66

RHAGAIR GWEINIDOGOL

Ers dod yn Weinidog sy'n gyfrifol am Dai ym mis Medi 2014, rwyf wedi ymrwymo i wella'r gefnogaeth sydd ar gael i atal pobl rhag dod yn ddigartref. Rwyf yn falch o'r ffaith bod Llywodraeth Cymru wedi defnyddio ei phwerau deddfu sylfaenol i lunio Deddf Tai (Cymru) 2014, nodwedd graidd sy'n cynnwys dyletswydd i helpu pobl i ganfod datrysiadau i'w problemau tai.

Mae ein deddfwriaeth newydd i atal digartrefedd yn golygu mwy o help i fwy o bobl. Fodd bynnag, rydym yn sylweddoli bod rhai pobl – cyn droseddwr er enghraifft – angen help ychwanegol. Mae cyflwyno gwasanaethau ailsefydlu a goruchwyllo newydd ar gyfer oedolion sy'n droseddwr, o ganlyniad i Ddeddf Adsefydlu Troseddwr 2014, hefyd yn creu cyfleoedd i sefydliadau gydweithredu a chydweithio'n fwy effeithiol er mwyn gwella'r gwasanaethau a'r gefnogaeth sydd ar gael. Bydd y Llwybr yn pontio'r blwch rhwng y ddau ddarn o ddeddfwriaeth er mwyn sicrhau bod unigolion sydd i gael eu rhyddhau'n gallu elwa o'r ddau wasanaeth ailsefydlu newydd a'r gwasanaethau atal digartrefedd newydd. Mae'n bwysig cofio bod y Llwybr yn adlewyrchu gwahanol anghenion oedolion a phobl ifanc.

Bydd llwyddiant y Llwybr yn dibynnu ar gydweithredu effeithiol rhwng llawer o sefydliadau, eglurder ar swyddogaethau a chyfrifoldebau unigol, a phawb yn chwarae ei ran yn llawn. Mae'r ymrwymiad sydd wedi'i ddangos i ddatblygiad y Llwybr gan y sefydliadau cysylltiedig i gyd wedi gwneud argraff dda arnaf, o ran swyddogaethau datganoledig a heb eu datganoli. Rwyf yn hyderus y caiff hyn ei adlewyrchu hefyd yn ei weithredu.

Gall atal digartrefedd helpu i dorri'r cylch troseddu a hefyd osgoi'r holl effeithiau negyddol y gellir eu cael o fod heb gartref. Mae datblygu'r Llwybr yn gyfle i wneud gwahaniaeth ac rwyf yn edrych ymlaen at weld y manteision a geir yn sgil hyn. Hoffwn ddiolch i bawb cysylltiedig â'i ddatblygu.

Lesley Griffiths
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi

DIFFINIADAU O'R IAITH A DDEFNYDDIR

- **“Oedolyn”** – mae’n cyfeirio at unrhyw un a gedwir neu sydd ar fin cael ei remandio i sefydliad i oedolion;
- **“Gwely a brecwast”** – yn cyfeirio at yr arfer lle mae Awdurdod Lleol yn cefnogi ymgeisydd gyda chynnig o lety mewn sefydliad masnachol;
- **“Plentyn”** neu **“berson ifanc”** – yn cyfeirio at unrhyw un sy’n cael ei ddal mewn sefydliad i droseddwyr ifanc, felly gall gynnwys rhywun sy’n hŷn na 18 oed;
- **“Cwmnïau Adsefydlu Cymunedol”** – yn cyfeirio at rwydwaith newydd ledled y DU o gwmnïau cyfyngedig sydd wedi’u sefydlu i gefnogi troseddwyr risg isel o ganlyniad i gyfres o ddiwygiadau Trawsnewid Adsefydlu Llywodraeth y DU;
- **“Cam-drin domestig”** – yn cyfeirio at y diffiniad o gam-drin domestig a cham-drin fel yr amlinellir yn adran 58 Deddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Digartref”** – yn cyfeirio at y diffiniadau a amlinellir yn adran 55 Deddf Tai (Cymru) 2014. I nodi, gan nad yw cell mewn carchar yn cael ei hystyried fel llety sefydlog, mae unrhyw un sy’n cael ei gadw yn y ddalfa ac sy’n bodloni’r meini prawf ar gyfer digartref yn gymwys yn gyfreithiol am y dyletswyddau a geir yn Neddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Cymdeithas Tai”** a **“Chymdeithas”** – yr ystyr yw Landlord Cymdeithasol Cofrestredig neu Ddarparwr Tai Cymdeithasol Cofrestredig sy’n darparu tai cymdeithasol yng Nghymru;
- **“Awdurdod Lleol”** – ei ystyr yw Sir neu Gyngor Bwrdeistref Sirol yng Nghymru;
- **“Aseiad ar y Cyd Awdurdod Lleol”** – yn cyfeirio at aseiad cyfun posib gan ddefnyddio adran 62 Deddf Tai (Cymru) 2014; adrannau 19 a 21 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014; ac adrannau 6, 7 ac 8 Mesur Iechyd Meddwl (Cymru);
- **“Sy’n Derbyn Gofal”** – yn cyfeirio at y diffiniad yn unol ag adran 74 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014;
- **“Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol”** – yn cyfeirio at y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol, sef system cyfiawnder troseddol statudol sy’n goruchwyllo troseddwyr risg uchel sy’n cael eu rhyddhau i’r gymuned o ganlyniad i gyfres o ddiwygiadau Trawsnewid Adsefydlu Llywodraeth y DU;
- **“Angen blaenoriaeth”** – yn cyfeirio at y categorïau sydd wedi’u rhestru yn adran 70 Deddf Tai (Cymru) sy’n berthnasol i ddyletswyddau o dan adrannau 68 a 75 Deddf Tai (Cymru);
- **“Prison Link Cymru”** – yn cyfeirio at y prosiect, sy’n cael ei gyllido gan Grant Atal Digartrefedd Llywodraeth Cymru, sy’n cefnogi ailsefydlu;
- **“Camau rhesymol”** – yn cyfeirio at y gefnogaeth a gynigir gan Awdurdod Lleol yn unol ag adran 65 Deddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Cefnogi Pobl”** – yn cyfeirio at y gefnogaeth a gynigir gan Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl a gyllidir gan Lywodraeth Cymru ac a reolir gan Awdurdodau Lleol;
- **“Trawsnewid Adsefydlu”** – yn cyfeirio at y gwasanaeth ailsefydlu newydd o ganlyniad i Ddeddf Adsefydlu Troseddwyr 2014;
- **“Bygwth gyda digartrefedd”** – yn cyfeirio at y diffiniadau a amlinellir yn adran 55 Deddf Tai (Cymru) 2015. I nodi, nid yw cell carchar yn cael ei hystyried fel llety sefydlog ac mae unrhyw un sy’n cael ei gadw yn y ddalfa ac sy’n bodloni’r meini prawf ar gyfer digartref yn gymwys yn gyfreithiol am y dyletswyddau a geir yn Neddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Agored i niwed”** neu **“fod yn agored i niwed”** – yn cyfeirio at y categori angen blaenoriaeth penodol yn unol ag adran 70 Deddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Llety Cadw Ieuencid”** – yn cyfeirio at adran 91(4) Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyr 2012.

RHAN 1: CYD-DESTUN A CHYFRIFOLDEBAU DEDDFWRIAETHOL

Deddf Adsefydlu Troseddwy'r 2014

1. Ar 1 Chwefror 2015, cafodd Deddf Adsefydlu Troseddwy'r 2014, sy'n rhan allweddol o agenda Gweddnewid Adsefydlu Llywodraeth y DU, ei rhoi ar waith. O 1 Mehefin 2014, cafodd yr holl Ymddiriedolaethau Prawf yng Nghymru a Lloegr eu disodli gan y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a 21 o Gwmnïau Adsefydlu Cymunedol ledled y DU, gydag un Cwmni Adsefydlu Cymunedol yn gwasanaethu Cymru gyfan.
2. Mae'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol yn gyfrifol am yr holl waith llys, asesiadau risg a goruchwylio achosion risg uchel ac achosion diogelu'r cyhoedd ar gyfer oedolion. Mae Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn gyfrifol am reoli troseddwy'r risg isel a chanolig a chynllunio ar gyfer ailsefydlu'r holl garcharorion sy'n dychwelyd i Gymru ar ôl cael eu rhyddhau. Mae'r newidiadau hyn wedi'u bwriadu i sicrhau bod yr holl droseddwy'r sy'n oedolion yn cael cymorth ailsefydlu a bod y troseddwy'r hynny y cafodd eu trosedd ei gyflawni ar ôl 1 Chwefror 2015 yn gallu cael eu goruchwylio yn dilyn eu rhyddhau am gyfnod o 12 mis o leiaf.

Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru

3. O 1 Mai 2015 bydd gan bob carcharor sy'n oedolyn fynediad at wasanaethau ailsefydlu 'Trwy'r Gât' a fydd yn dechrau tra'u bod yn dal yn y ddalfa ac yn parhau yn y gymuned. Y nod yw lleihau cyfraddau aildroseddu trwy ddarparu pecyn cymorth wedi'i deilwra. Gallai'r pecyn gynnwys cymorth i ddod o hyd i lety ac ail-ymgysylltu â theulu a ffrindiau, cyngor ariannol, addysg cyffuriau ac alcohol, dosbarthiadau rheoli dictter, cyfleoedd hyfforddi a mentora.
4. Bydd proses gyffredinol i sgrinio anghenion ar gyfer yr holl garcharorion sy'n oedolion yn cael ei chwblhau gan staff carchardai o fewn 72 awr i gyrraedd y carchar (Offeryn ar gyfer Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhan 1). Wedyn bydd cynllun ailsefydlu unigol yn cael ei greu gan Swyddogion Ailsefydlu'r Cwmni Adsefydlu Cymunedol (Offeryn ar gyfer Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa - Rhan 2). Bydd y cynllun ailsefydlu'n cael ei rannu gyda'r Rheolwr Troseddwy'r perthnasol o Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ar gyfer troseddwy'r risg isel a chanolig ac o'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol ar gyfer y rhai yr ystyrir eu bod yn droseddwy'r risg uchel. Yn ystod eu cyfnod yn y ddalfa bydd yr holl garcharorion yn cyflawni cyflogaeth/tasgau fel arfer o fewn cyfundrefn y carchar, ond gellir defnyddio'r cynllun ailsefydlu i gael gwybodaeth o ran beth ddylai'r tasgau hyn fod.
5. Bydd Cwmnïau Adsefydlu Cymunedol dan rwymedigaeth gytundebol i ddarparu rhai gwasanaethau penodol o 12 wythnos cyn y dyddiad rhyddhau. Mae'r rhain yn cynnwys cyngor ynghylch llety, cyflogaeth, cyllid a budd-daliadau, atal cam-drin domestig a chymorth arbennig i weithwyr rhyw benywaidd. Budd y Swyddog Ailsefydlu sy'n gweithio yn y carchar yn cynnig y rhain yn seiliedig ar angen ond mae presenoldeb yn wirfoddol. Un wythnos cyn y dyddiad rhyddhau, bydd y Swyddog Ailsefydlu, y Goruchwyliwr Troseddwy'r, os oes un yn gysylltiedig â'r troseddwr, y troseddwr a'r Rheolwr Troseddwy'r yn cael gwahoddiad i gyfarfod cyn rhyddhau lle bydd y Cynllun Ailsefydlu yn cael ei adolygu ac unrhyw anghenion pellach yn dilyn rhyddhau'n cael eu hadnabod. Bydd y Rheolwr Troseddwy'r yn parhau i gwrdd â'r troseddwr yn y gymuned ac i roi cymorth iddo trwy ei gyfnod ailsefydlu.
6. Mae Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru wedi rhoi comisiwn i Ymddiriedolaeth St Giles hwyluso gwasanaethau yn CEM Caerdydd, CEM Prescoed, CEM Stoke Heath a CEM Abertawe. Mae Cymru Ddiogelach wedi cael comisiwn i ddarparu'r gwasanaeth hwn yn CEM Eastwood Park, tra bydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn darparu'r gwasanaethau'n uniongyrchol yn CEM y Parc.

7. Hefyd, mae CEM Altcourse a CEM Styal wedi'u dynodi'n Garchardai Ailsefydlu ar gyfer Cymru.

Timau Troseddau Ieuenctid

8. Mae Timau Troseddau Ieuenctid yn dimau amlddisgyblaethol sy'n cynnwys Gwasanaethau Iechyd, Cymdeithasol, Addysg, yr Heddlu a Phrawf sy'n cydweithio ac maent yn bartneriaethau lleol statudol sydd wedi'u sefydlu gan adran 39 Deddf Troseddau ac Anhrefn 1998¹. Maent yn rhan o'r Awdurdod Lleol. Mae gan y Timau gyfrifoldeb statudol am reoli plant a phobl ifanc sydd dan orchmynion llys. Ceir 15 Tîm² yng Nghymru.

Deddf Tai (Cymru) 2014

9. Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn adlewyrchu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i atgyfnerthu gwaith atal digartrefedd fel a nodir yn ei Chynllun Digartrefedd Deng Mlynedd. Mae'n cyflwyno deddfwriaeth newydd ar ddigartrefedd, a ddaeth i rym ar 27 Ebrill 2015. Mae nodweddion allweddol y ddeddfwriaeth newydd yn cynnwys:
- Cyflwyno dyletswydd gorfforaethol newydd i awdurdodau lleol gymryd camau rhesymol i helpu pobl i atal digartrefedd;
 - Ymestyn y diffiniad o 'dan fygythiad o ddigartrefedd' o 28 i 56 diwrnod;
 - Pŵer yn hytrach na dyletswydd i gymhwyso'r prawf bwriad;
 - Pwerau newydd sy'n galluogi awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswydd mewn perthynas â digartrefedd trwy gynnig tai addas yn y sector rhentu preifat;
 - Dyletswyddau cryfach ar Gymdeithasau Tai i gynorthwyo awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswyddau mewn perthynas â digartrefedd.
10. Y canlyniad fydd mwy o help i bobl sydd naill ai'n ddigartref, neu mewn perygl o ddigartrefedd, gan gadw'r rhwyd ddiogelwch hefyd ar gyfer y bobl agored i niwed hynny ac arnynt angen y cymorth ychwanegol.
11. O gyd-destun pobl mewn dalfa, bydd yr ail-ddiffiniad o statws angen blaenoriaethol, a'r gyfraith achos bresennol sy'n dynodi nad yw cell carchar yn llety sefydlog, yn rhoi chwarae teg i bawb sy'n dymuno cael mynediad at gymorth. Drwy ddileu'r gofyniad i gyflwyno ceisiadau'n bersonol, mae'r Ddeddf hefyd yn darparu'r sail gyfreithiol i sicrhau bod pobl sy'n cael eu cadw mewn dalfa'n gallu cael cymorth cyn eu rhyddhau.
12. Hefyd mae adran 52 (strategaethau Digartrefedd) ac adran 60 (Dyletswydd i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i gael help) Deddf Tai (Cymru) 2014 yn cynnwys cyfeiriadau at bobl sy'n gadael carchar neu lety cadw ieuenctid. Mae adran 52 yn cynnwys dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i sicrhau bod eu strategaeth digartrefedd yn cynnwys camau gweithredu penodol i roi sylw i anghenion y rhai sy'n cael eu cadw mewn dalfa. Mae adran 60 yn cynnwys dyletswydd debyg i sicrhau bod gwasanaethau gwybodaeth, cyngor a chymorth Awdurdodau Lleol yn diwallu anghenion grwpiau sy'n wynebu risg benodol o ddigartrefedd, fel y rhai sy'n gadael carchar a llety cadw i ieuenctid.
13. Mae'r *Llwybr ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant, Pobl Ifanc ac Oedolion mewn Sefydliadau Diogel* a geir yma wedi'i fwriadu i gyfnerthu'r ddau newid arwyddocaol yma mewn

¹ Gofynion penodol y Ddeddf yw bod timau troseddau ieuenctid yn cynnwys o leiaf un o bob un o'r canlynol: (a) swyddog o fwrdd prawf lleol neu swyddog o ddarparwr gwasanaethau prawf; (b) gweithiwr cymdeithasol o awdurdod lleol; (c) swyddog gyda'r heddlu; (d) person sydd wedi'i enwebu gan Fwrdd Iechyd Lleol, y mae unrhyw ran o'i ardal yn ardal yr awdurdod lleol; (e) person sydd wedi'i enwebu gan y prif swyddog addysg wedi'i benodi gan yr awdurdod lleol

² Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol gael TTI naill ai ar sail unigol neu bartneriaeth; mae 15 TTI yng Nghymru, 5 ohonynt ar gyfer dau Awdurdod Lleol ac un sydd ar gyfer tri.

deddfwriaeth, a nifer o newidiadau eraill mewn deddfwriaeth, mewn gwasanaeth ailsefydlu sy'n seiliedig ar arfer gorau ac y cytunwyd arno ar gyfer yr holl bobl sy'n cael eu cadw mewn sefydliadau diogel.

14. Y datblygiadau deddfwriaethol perthnasol eraill yw:

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010
- Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyd 2012
- Dyfarniad Southwark 2009

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

15. Mae Rhan 11 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, a fydd yn cael ei rhoi ar waith o fis Ebrill 2016, yn sicrhau y bydd gan yr holl oedolion a phlant mewn carchar, llety cadw ieuenctid neu lety mechnïaeth fynediad at y gofal a'r cymorth y mae eu hangen arnynt. Yr adrannau perthnasol yw:

- Adran 185 – oedolion mewn carchar, llety cadw ieuenctid neu lety mechnïaeth etc;
- Adran 186 – plant mewn llety cadw ieuenctid, carchar neu lety mechnïaeth etc;
- Adran 187 – personau mewn carchar, llety cadw ieuenctid neu lety mechnïaeth etc;
- Adran 188 – dehongli adrannau 185 i 187.

16. Ar gyfer oedolion, mae'r cyfrifoldeb am asesu a diwallu'r anghenion o ran gofal a chymorth yn cael ei ysgwyddo gan yr awdurdod lleol y mae'r carchar wedi'i leoli ynddo pan fo'r unigolyn mewn sefydliad diogel yng Nghymru. Bydd yr oedolion hynny mewn sefydliad diogel yn Lloegr yn ddarostyngedig i Ddeddf Gofal 2014 sy'n gosod dyletswyddau tebyg ar Awdurdodau Lleol yn Lloegr.

17. Yng nghyd-destun pobl ifanc a phlant, yr awdurdod lleol yr oedd y person ifanc yn preswyllo fel arfer ynddo cyn cael ei gadw mewn sefydliad diogel sydd yn gyfrifol, ni waeth pa un a yw'r plentyn neu'r person ifanc yn cael ei letya yng Nghymru ynteu yn Lloegr. Os yw'r person ifanc wedi bod yn preswyllo fel arfer mewn ardal awdurdod lleol neu wedi bod yn gyfrifoldeb iddo (h.y. yn blentyn sy'n derbyn gofal), yr awdurdod lleol perthnasol fydd yn gyfrifol am y person ifanc a bydd hwn yn cael ei adnabod fel yr 'Awdurdod Lleol Cartref yng Nghymru'. Mae A186 (1) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn nodi'r meini prawf ar gyfer penderfynu a yw unigolyn yn blentyn 'perthnasol'.

18. Mae Rhan 6 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn nodi'r dyletswyddau ar Awdurdodau Lleol mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal. Mae hyn yn cynnwys dyletswyddau i ddiogelu a hybu llesiant person ifanc, i naill ai adolygu neu gynnal cynllun gofal a chymorth neu baratoi a chynnal un, os nad oes un yn bodoli'n barod. Fodd bynnag, fel a nodir uchod, mae gan yr 'Awdurdod Lleol Cartref yng Nghymru' gyfrifoldeb am anghenion gofal a chymorth y person ifanc sydd mewn sefydliad diogel er bod dyletswyddau blaenorol mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal o ran cynnal (A80) a darparu llety (A81) yn cael eu datgymhwyso tra bo'r person ifanc mewn sefydliad diogel nes bod y person ifanc yn cael ei ryddhau.

19. Hefyd mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu dau lwybr i sicrhau bod troseddwyd yn cael mynediad i wasanaethau gofal cymdeithasol, yn unol â'u hawliadau, o dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Lle bo hynny'n bosib, dylid edrych ar y llwybrau gwasanaethau cymdeithasol hyn ochr yn ochr â'r Llwybr Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant, Pobl Ifanc ac Oedolion mewn Sefydliadau Diogel, er

mwyn sicrhau dull integredig o gefnogi carcharorion. Mae Rhan 5 a 6 y cyfarwyddyd hwn yn tynnu sylw at y pwyntiau sy'n croesi drosodd rhwng y ddau Lwybr.

20. Ym mis Gorffennaf 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid *Plant a Phobl Ifanc yn Gyntaf*, strategaeth cyfiawnder ieuencid ar y cyd ar gyfer Cymru, a oedd yn datgan nifer o flaenoriaethau, gan gynnwys ailsefydlu ac ailintegreiddio ar ddiwedd dedfryd. Yn ystod y tair blynedd diwethaf, mae Llywodraeth Cymru a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid wedi datblygu rhaglen ailsefydlu effeithiol. Nod y rhaglen yw gwella'r ffordd mae Awdurdodau Lleol (gan gynnwys Timau Troseddau Ieuencid, Iechyd, Prawf a sefydliadau diogel yng Nghymru) yn cydweithio er mwyn ailsefydlu pobl ifanc a roddir mewn dalfa a'r rhai sydd wedi cael dedfrydau cymunedol.

Partneriaethau Ailintegreiddio ac Ailsefydlu

21. Er mwyn bwrw ymlaen â'r polisi hwn, mae Llywodraeth Cymru yn cynnig cyflwyno dyletswydd (a alluogir gan Ran 9 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014) ar Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd Lleol i weithredu Byrddau Partneriaeth Ailintegreiddio ac Ailsefydlu. Bydd y rhain yn gweithio i atal aildroseddu pellach gan bobl ifanc sy'n wynebu'r risg fwyaf o symud ymhellach yn y system, a sicrhau eu bod yn ailsefydlu'n effeithiol. Bydd amcanion cyffredinol y Byrddau'n cynnwys gallu i ddarparu arweiniad rhanbarthol, gwell cefnogaeth i bobl ifanc a pherthnasoedd mwy effeithiol rhwng darparwyr allanol.

Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010

22. Mae Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 yn gosod dyletswydd statudol ar Fyrdau Iechyd Lleol ac Awdurdodau Lleol i ddarparu Gwasanaethau Cymorth Iechyd Meddwl Sylfaenol ar gyfer y rhai sydd mewn dalfa. Mae hefyd yn cynnwys dyletswydd i ddarparu cydlynedd gofal a chynllun gofal a thriniaeth holistaidd i garcharorion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd meddwl eilaidd. Mae'r ddyletswydd hon yn berthnasol tra mae'r carcharor yn byw mewn carchar yng Nghymru yn ogystal ag ar ôl ei ryddhau ef/hi i'r gymuned. Dylid gwneud trefniadau i sicrhau mynediad at wasanaethau iechyd meddwl priodol ar ôl rhyddhau unigolyn o garchar neu lety cadw ieuencid.

Grant Rhaglen Cefnogi Pobl

23. Mae'r rhaglen Cefnogi Pobl yn chwarae rhan arwyddocaol mewn atal digartrefedd neu helpu pobl i ddelio â chanlyniadau hynny. Mae'n rhaglen ymyriad cynnar ac yn gyllid ataliol, sy'n helpu pobl ddigartref i ddod o hyd i lety a'i gadw, a helpu eraill i osgoi dod yn ddigartref a byw mor annibynnol â phosib.
24. O ganlyniad, mae'n gallu gwneud cyfraniad arwyddocaol at y gefnogaeth sydd ar gael i'r rhai sy'n gadael y ddalfa gydag anghenion cefnogi wedi'u datgan.
25. Neilltuir y cyllid drwy gyfrwng Awdurdodau Lleol ac fe'i defnyddir yn unol ag anghenion a blaenoriaethau lleol. Ceir categori cefnogaeth penodol i bobl sydd â hanes o droseddu ac felly dylid ystyried y gefnogaeth sydd ei hangen ar bobl sy'n gadael carchar wrth neilltuo cyllid.

Awdurdodau Lleol yng Nghymru

26. Mae gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru ystod o ddyletswyddau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 sy'n cynnwys cymorth i unrhyw un sy'n ddigartref neu mewn perygl o ddigartrefedd o fewn 56 diwrnod. Lle derbynir dyletswydd, bydd yn rhaid iddynt gymryd 'camau rhesymol' i gynorthwyo pobl i ddychwelyd i lety addas neu ddod o hyd i lety addas cyn eu bod yn dod yn

ddigartref. Mae'r *Cod Canllawiau i Awdurdodau Lleol – Dyrannu Llety a Digartrefedd 2015* yn darparu'r manylion o ran sut y gellid gwneud hyn.

27. Hefyd mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol baratoi Strategaethau Digartrefedd Lleol, gan ystyried yr angen i ddiwallu anghenion grwpiau agored i niwed gan gynnwys carcharorion a phobl ifanc a phlant.
28. Mae gan Awdurdodau Lleol ddyletswyddau ychwanegol hefyd, ynghyd â'r Bwrdd Iechyd Lleol perthnasol, o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 i roi cymorth i blant, pobl ifanc ac oedolion ac arnynt angen gofal cymdeithasol ac iechyd meddwl. Wrth ystyried pwy sy'n ysgwyddo'r cyfrifoldebau hyn, mae hynny'n amrywio gan ddibynnu ar oedran y person sydd mewn dalfa (cyfeirier at baragraff 14).
29. Wrth ystyried y dyletswyddau ychwanegol hyn, mae'r Llwybr hwn yn cynnig bod Awdurdodau Lleol yn ystyried datblygu offeryn asesu craidd a all gael ei ddefnyddio tra mae'r unigolyn yn y ddalfa, o bosibl gan drydydd parti ar ran yr Awdurdod Lleol. Fodd bynnag, nid yw'r cynnig hwn yn un o ofynion y Llwybr hwn.
30. Mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol sicrhau eu bod hefyd yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau cyffredinol i leihau cyfraddau aildroseddu yn eu cymunedau a chyflawni eu rôl mewn Partneriaethau Diogelwch Cymunedol o ran llunio a gweithredu strategaeth i leihau cyfraddau aildroseddu o dan Ddeddf Plismona a Throsedd 2009.
31. Mae'r cyfrifoldebau hyn yn galw am gydweithio effeithiol ar lefel strategol a gweithredol ar draws sectorau gyda'r holl bartneriaid sy'n gweithio gyda phobl mewn dalfa.

RHAN 2: CEFNOGI'R SIWRNE AILSEFYDLU I BOBL MEWN DALFA

32. Mae'r Llwybr Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant, Pobl Ifanc ac Oedolion mewn Sefydliadau Diogel a geir yma wedi'i fwriadu i gynorthwyo Awdurdodau Lleol, Timau Troseddau Ieuenctid a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru i gyflawni eu cyfrifoldebau newydd o ran darparu gwasanaethau ar gyfer pobl sy'n mynd i fod yn gadael sefydliad diogel.
33. Mae'r Llwybr hefyd yn ceisio helpu Awdurdodau Lleol i ddwyn ynghyd eu hystod o gyfrifoldebau mewn dull integredig gyda Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru a phartneriaid allweddol eraill, i gefnogi diogelwch cymunedol a lleihau ymddygiad troseddol.
34. Mae dealltwriaeth glir am gyfrifoldebau asiantaethau a pha wasanaethau y gall rhywun sy'n gadael y ddalfa, boed yn oedolyn neu'n blentyn, ddisgwyl yn rhesymol eu derbyn ganddynt, yn hanfodol. Mae cael llety a chymorth priodol ar gyfer yr unigolyn yn dilyn ei ryddhau'n ffactor allweddol i'w helpu i leihau'r risgiau sy'n gysylltiedig â'i ymddygiad troseddol.
35. Mae'r Llwybr hwn yn gyfle hanesyddol i wneud mwy o lawer o ran atal digartrefedd pan fo pobl yn cael eu rhyddhau o ddalfa. Ond mae'n galw am ymrwymiad cryf gan yr holl wasanaethau perthnasol, gan gynnwys cyfiawnder troseddol, cyfiawnder ieuenctid, tai, iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, y trydydd sector a chontractwyr preifat.
36. Datblygwyd y Llwybr Oedolion er mwyn ffurfio pont rhwng proses newydd y gwasanaethau prawf a'r ddeddfwriaeth digartrefedd newydd. Bydd yr holl bobl mewn dalfa, boed wedi'u dedfrydu, wedi'u remandio neu'n garcharorion sifil, yn cael eu hasesu gan ddefnyddio Offer Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhannau 1 a 2 i ddatblygu Cynllun Ailsefydlu [dim ond y troseddwy'r a gafwyd yn euog o drosedd a gyflawnwyd ar neu ar ôl 1 Chwefror 2015 fydd yn ddarostyngedig i'r trefniadau newydd ar gyfer trwydded a goruchwyllo ar ôl rhyddhau. Mae'r holl garcharorion hynny nad ydynt yn ddarostyngedig i Offer Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhannau 1 a 2 yn dal i allu datblygu Cynllun Ailsefydlu yn wirfoddol wrth i'r dyddiad ar gyfer eu rhyddhau nesáu].
37. Er y gellir gwneud atgyfeiriadau ar unrhyw adeg yn ystod dedfryd, yr adeg derbyn a'r adeg ailsefydlu sy'n darparu'r cyfleoedd mwyaf strwythuredig i gydgyssylltu'r mecanweithiau atgyfeirio a chymorth fel rhan o'r broses llunio cynllun ailsefydlu y bydd y gwasanaethau prawf yn ymgymryd â hi.
38. Gall methu ag ystyried anghenion tai unigolyn mewn ffordd amserol ac wedi'i chynllunio cyn bod yr unigolyn yn cael ei ryddhau achosi i'r unigolyn ddod yn ddigartref neu orfod cael ei leoli mewn llety a allai, am nifer o resymau, fod yn anaddas a/neu'n annymunol.
39. Yn yr un modd, gall methu ag ystyried anghenion tai rhywun pan fydd yn cael ei dderbyn i'r carchar achosi i'r unigolyn golli ei gartref neu lety yn ystod cyfnod ei ddedfryd neu'r amser y bydd yn ei dreulio ar remánd. Yn waeth byth, gall materion sy'n mynd heb eu datrys ar adeg derbyn i'r carchar arwain at broblemau neu gymhlethdodau diangen megis ôl-ddyledion rhent anorchfygol a fydd yn lleihau'r opsiynau o ran tai pan fydd yr unigolyn yn cael ei ryddhau.
40. O ganlyniad, mae'r Llwybr enghreifftiol yn awgrymu bod cyfrifoldebau'n cael eu rhannu fel a ganlyn i gefnogi oedolion:
 - Derbyn – Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru (gyda Prison Link Cymru)
 - Ailsefydlu – Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru (gyda'r Awdurdod Lleol perthnasol)

- Rhyddhau – Yr Awdurdod Lleol (gyda phartneriaid lleol perthnasol)

41. Ar gyfer plant a phobl ifanc, mae'r llwybr enghreifftiol yn awgrymu bod cyfrifoldebau'n cael eu rhannu fel a ganlyn:
 - Cyn dalfa – Timau Troseddau Ieuenctid
 - Derbyn - Timau Troseddau Ieuenctid
 - Ailsefydlu - Timau Troseddau Ieuenctid (gyda'r Awdurdod Lleol perthnasol a'r Partneriaeth Ailsefydlu Ranbarthol)
 - Rhyddhau – Awdurdod Lleol (gan gynnwys y Partneriaethau Ailintegreiddio ac Ailsefydlu)
42. Fel rhan o'r arlwy adsefydlu graidd, bydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn gyfrifol am gefnogi'r rhai y mae angen/mater sy'n ymwneud â thai wedi cael ei adnabod ar eu cyfer yn y cam sgrinio wrth dderbyn .
43. Hefyd, dylid cydnabod nad yw lleoli dros dro mewn Safle Cymeradwy ar ôl rhyddhau yn atal y cyn-droseddwr rhag bod mewn perygl o ddigartrefedd ac nad yw'n llety addas pan fo Awdurdod Lleol yn ystyried cyflawni ei ddyletswydd o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Mae'n rhaid i'r holl asiantaethau fod yn ymwybodol nad yw lleoliadau mewn Safleoedd Cymeradwy ar gyfer troseddwr risg uchel yn opsiynau tai am gyfnod amhendant nac am y tymor hir, ond yn hytrach yn fesur interim i reoli'r troseddwr mewn amgylchedd diogel, strwythuredig.
44. Bydd prosiect Prison Link Cymru a gyllidir gan Lywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru i helpu gyda'r gwaith hwn. Fel prosiect sefydledig sy'n gweithio mewn carchardai yng Nghymru a rhai carchardai yn Lloegr, dylai Prison Link Cymru brofi'n adnodd gwerthfawr o fewn y Llwybr.
45. Mae'r Llwybr hwn yn benodol i garchardai sy'n gweithredu o fewn ardal Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru. Er bod disgwyl i'r agenda gweddnewid adsefydlu arwain at adleoli tuag 80% o'r carcharorion yng Nghymru yn ôl i garchar lleol yng Nghymru tua thri mis cyn eu rhyddhau, mae'r gweddill heb eu cynnwys o bosibl o fewn cwrpas y ddogfen hon. Fodd bynnag, mae'r dull o weithredu a amlinellir yn y Llwybr hwn yn drosglwyddadwy a bydd y ddogfen yn cael ei lledaenu i'r holl garchardai yn y DU i sicrhau bod unrhyw garcharor sy'n dymuno ail-ymgartrefu yng Nghymru yn cael y cyfle i gael mynediad at y gwasanaeth atal a gynigir gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru.
46. Lle mae cyn-garcharor yn mynd at Awdurdod Lleol yng Nghymru yn dilyn ei ryddhau o garchar y tu allan i'r ardal sy'n dod o dan y Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru a'i fod yn anhysbys i'r Awdurdod Lleol, trwy ymrwymo i'r Llwybr hwn, mae'r Awdurdod Lleol yn ymrwymo i roi cymorth ychwanegol mewn argyfwng i'r ymgeisydd hwnnw yn ôl yr angen.

RHAN 3: Y LLWYBR AR GYFER OEDOLION

47. Datblygwyd y Llwybr i gefnogi cyfrifoldebau newydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ac mae wedi'i fwriadu i sicrhau nad oes gorgyffyrddiadau na bylchau o ran cyfrifoldebau.
48. Dylai'r dyletswyddau a'r camau gweithredu yn y Llwybr hwn gael eu cyflawni hefyd ochr yn ochr â'r dyletswyddau i ddarparu gwybodaeth, cyngor, cymorth a/neu gefnogaeth i garcharorion, yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r dyletswyddau i ddarparu asesiad, cefnogaeth a/neu gynlluniau gofal a thriniaeth yn unol â Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010.
49. Mae paragraff 6 uchod yn nodi'r trefniadau cytundebol sy'n bodoli i roi cymorth ailsefydlu yn y carchar. Mae Tabl 1 isod yn amlinellu'r broses a'r llinellau amser ar gyfer y gwasanaeth hwn fel a ganlyn:

Tabl 1 – Proses gwasanaeth ailsefydlu Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru

	Corff sy'n Gyfrifol	Gweithgaredd	Carreg Milltir
1	Carchar EM	Cwblhau'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa - Rhan 1 Mae'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa wedi'i rannu'n Rhan 1 a Rhan 2. Caiff Rhan 1 ei chyflawni gan staff y Carchar a bydd yn cael ei chwblhau o fewn 72 awr i dderbyn yr unigolyn i'r ddalfa. Mae llety yn un elfen, ond ni ofynnir am lawer o fanylion ar yr adeg hon.	O fewn 72 awr i dderbyn yr unigolyn i'r ddalfa
2	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru	Cwblhau'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa - Rhan 2 Rhan 2 yw'r Cynllun Ailsefydlu a ddatblygir yn dilyn cwblhau Rhan 1 sy'n adnabod anghenion y troseddwr ac yn cael ei gwblhau gan y Swyddog Ailsefydlu yn y ddalfa. Caiff ei gwblhau o fewn 5 niwrnod i gwblhau Rhan 1 gan gasglu manylion ychwanegol.	O fewn 5 niwrnod i gwblhau Rhan 1.
3	Carchar EM	Adnabod rhaglenni perthnasol i'r carcharor eu cwblhau yn ystod cyfnod ei ddedfryd (gallai hyn gynnwys gofal iechyd, ymyriadau cyffuriau, gwaith a.y.b.).	Yn dilyn cwblhau Rhan 2.
4	Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru	Adolygu'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhan 2, cymryd camau angenrheidiol yn unol â'r cynllun a chynorthwyo'r carcharor i oresgyn rhwystrau i ailsefydlu Yn ystod 12 wythnos olaf y ddedfryd o	Dechrau tua 12 wythnos cyn i'r carcharor gael ei ryddhau.

		garchar, bydd y Swyddogion Ailsefydlu yng Nghwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn adolygu'r cynllun ailsefydlu a ddeilliodd o'r Offeryn ar Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhan 2 a lle y bo'n briodol byddant yn atgyfeirio'r carcharor at fodiwlau hyfforddi penodol sydd wedi'u bwriadu i gefnogi'r broses adsefydlu ac ailsefydlu ymhellach. Byddant hefyd yn gyfrifol am ddatblygiad parhaus cynllun ailsefydlu a chynorthwyo'r carcharor gyda'i broses ailsefydlu. Bydd hyn yn cynnwys llety.	
5	Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru	Cynnal adolygiad terfynol o'r cynllun ailsefydlu, gan gynnwys yr adroddiad ar amgylchiadau'r cartref Saith niwrnod cyn i'r carcharor gael ei ryddhau ac fel rhan o'r gwaith o gynllunio ar gyfer ailsefydlu, bydd . y Swyddog Ailsefydlu perthnasol yn cynnal adolygiad terfynol o'r cynllun ailsefydlu, a hynny'n cynnwys unrhyw amgylchiadau cartref. Bydd hyn yn helpu i ganfod a chyflawni unrhyw gamau gweithredu 'Trwy'r Gât' fel rhan o'r cynllun ailsefydlu yn ogystal â pharatoi gwybodaeth ar gyfer monitro electronig posibl yn dilyn rhyddhau'r carcharor a throsglwyddo'r cyfrifoldeb i'r Rheolwr Troseddwy'r cymunedol.	7 niwrnod cyn i'r carcharor gael ei ryddhau.
6	Rheolwr Troseddwy'r Cymunedol	Mae gan y Rheolwr Troseddwy'r berchnogaeth ar/cyfrifoldeb am y Carcharor o ddiwrnod cyntaf y ddedfryd. Mae ef neu hi'n gweithio'n agos gyda'r Goruchwyliwr Troseddwy'r a/neu'r Swyddogion Ailsefydlu trwy gydol y cyfnod yn y carchar, gan sicrhau bod gweithgareddau a gyflawnir yn y carchar yn parhau 'Trwy'r Gât' pan fo angen. Ar adeg rhyddhau, bydd yn rheoli'r Carcharor tra'i fod ar drwydded gan gymryd cyfrifoldeb parhaus am ailsefydlu a goruchwyllo. Ar ddiwrnod rhyddhau'r Carcharor, mae cyfrifoldebau'r Swyddog Ailsefydlu'n dod i ben.	Diwrnod rhyddhau'r carcharor.

Sylwer – gellir cyflawni camau 2 a 4 uchod ar yr un pryd gan ddibynnu ar hyd y ddedfryd

Cymorth Tai ar adeg Derbyn

50. Mae'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol neu Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn gyfrifol am gynllunio a rheoli proses ailsefydlu carcharor. Bydd y gwaith cynllunio hwn yn dechrau ar unwaith ar adeg derbyn y carcharor a bydd yn cynnwys paratoi 'cynllun ailsefydlu' cychwynnol

gan y Swyddog Ailsefydlu cyfrifol o Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru. Bydd hyn yn dilyn adnabod angen o ran tai yn dilyn cwblhau'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhan 2.

51. Unwaith y bydd angen o ran tai wedi'i adnabod, bydd yn ofynnol i Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru gynorthwyo'r carcharor i ddatrys y mater sy'n gysylltiedig â thai pan gaiff ei dderbyn i'r carchar ni waeth beth fo hyd ei ddedfryd.
52. Er mwyn cynyddu rôl Awdurdodau Lleol yng Nghymru i'r eithaf a'u galluogi i ganolbwyntio ar gynllunio'r broses ailsefydlu cyn bod y carcharor yn cael ei ryddhau, bydd Prison Link Cymru, gan gymryd eu capasiti i ystyriaeth, yn rhoi cymorth ychwanegol i Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru. Bydd hyn yn eu cynorthwyo i gyflawni'r rôl gefnogi hon ar gyfer y carcharorion hynny **nad ydynt** yn cychwyn y broses 12 wythnos o gynllunio ar gyfer ailsefydlu ar unwaith ac sydd ag angen dynodedig o ran tai, gan roi cyngor ynghylch cadw'r eiddo a.y.b. wrth gwblhau Rhan 2.
53. Bydd cynnwys y cymorth hwn ar adeg derbyn i'r carchar yn ddibynnol ar gyfansoddiad aelwyd yr ymgeisydd ac amgylchiadau'r achos yn hytrach na hyd y ddedfryd yn unig. Gallai hyn gynnwys cyswllt ag asiantaethau statudol i gynnal hawliadau am fudd-dal tai yn ystod y ddedfryd, neu ddod i gytundeb ynghylch ôl-ddyledion gyda'r landlord.
54. Fodd bynnag, ar gyfer y rhai sy'n debygol o fod yn y ddalfa am gyfnod estynedig, ni fydd wastad yn bosibl cadw llety a gallai cronriad parhaus ôl-ddyledion rhent neu forgais fod yn rhwystr sylweddol o ran yr opsiynau tai sydd ar gael pan fo'r carcharor yn cael ei ryddhau.
55. Bydd cyngor yn cael ei roi i'r carcharor ynghylch goblygiadau posibl gadael i'r landlord/darparwr morgais adhawlio'r llety a lle cytunir mai rhyddhau o'r denantiaeth neu werthu'r eiddo yw'r opsiwn gorau, bydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru neu Prison Link Cymru yn rhoi cymorth i'r ymgeisydd.
56. Mewn rhai achosion, yn enwedig lle mae'r ymgeisydd yn un aelod o aelwyd, gall fod yn briodol gweithio gyda'r Awdurdod Lleol perthnasol ar gyfer cymorth ychwanegol i atal y bygythiad o ddigartrefedd i'r aelwyd gyfan. Cyn cynnwys Awdurdod Lleol a'r posibilrwydd o sbarduno dyletswydd o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, bydd angen i Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru a'r Rheolwr Troseddwyr yn y Gymuned fod wedi'u hargyhoeddi bod ffeithiau'r achos yn cyfiawnhau ymyriad cynharach gan yr Awdurdod Lleol.
57. Gallai'r meini prawf ar gyfer yr atgyfeiriad cynnar hwn gynnwys y canlynol ond nid ydynt yn gyfyngedig iddynt:
 - Bydd cymorth cynnar yn gwneud yn siŵr bod llety'n gallu cael ei ddiogelu trwy gydol hyd y ddedfryd a'r tu hwnt i hynny;
 - Gallai cymorth ariannol lefel isel, nad oes gan Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru a Prison Link Cymru fynediad ato, ddileu'r risg i'r llety;
 - Mae'r ymgeisydd yn un aelod o aelwyd ac mae'r aelwyd mewn perygl o ddigartrefedd; neu
 - Mae cymhlethdod yr achos yn ei gwneud yn angenrheidiol i'r Awdurdod Lleol ddod yn rhan ohono cyn gynted â phosibl
58. Lle mae rhywun sydd mewn sefydliad diogel yn cychwyn y broses 12 wythnos o gynllunio ar gyfer ailsefydlu ar unwaith ar ôl cael ei dderbyn i'r ddalfa o ganlyniad i hyd disgwylledig y ddedfryd, bydd cymorth yn cael ei roi o dan y broses honno ac **ni fydd** cymorth yn cael ei roi gan Prison Link Cymru.

Y ffenestr ailsefydlu 12 wythnos:

59. Yn ogystal â'r gweithgarwch derbyn, mae hefyd yn ofynnol i Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru adolygu'r 'cynllun ailsefydlu' a ddatblygwyd ar adeg derbyn i'r ddalfa tua 12 wythnos cyn bod y carcharor i fod i gael ei ryddhau.
60. Lle nad oes angen o ran tai wedi cael ei adnabod a lle darparwyd cyfeiriad, bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn trosglwyddo'r cyfeiriad hwn i'r Awdurdod Lleol perthnasol i geisio sylw ar ddilysrwydd ac amgylchiadau'r cyfeiriad a ddarparwyd. Gofynnir i Awdurdodau Lleol gyflawni'r swyddogaeth hon am ddim, ond oddi mewn i ddefnydd gorau o adnoddau'r awdurdod dan sylw.
61. Lle cafodd angen o ran tai ei adnabod nail ai yn Rhan 2 (a lle nad yw wedi cael ei ddatrys neu lle mae wedi arwain at ryddhau llety) neu yn ystod y broses gychwynnol i gynllunio ar gyfer ailsefydlu, bydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn gyfrifol am gynorthwyo'r carcharor i naill ai gadw ei lety neu gael llety arall yn ogystal â chefnogi proses ailsefydlu holistaidd.
62. Bydd y cymorth yn dibynnu ar ffeithiau'r achos unigol a gallai gynnwys rhai o'r canlynol:
- Sefydlu cyfrif banc/cyfrif gydag undeb credyd
 - Cael cerdyn adnabod
 - Cyswllt â hawliadau am fudd-daliadau
 - Gwasanaethau i ddatrys anghydfodau rhwng gwahanol bartïon, megis cyfryngu a chymodi
 - Cyngor arbenigol ynghylch hawliau lles/budd-daliadau a chyngor ynghylch dyledion/arian, gan gynnwys mynediad at gyngor annibynnol
 - Cyngor annibynnol ynghylch tai
 - Gweithio ar y cyd gyda Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig i atal digartrefedd
 - Dulliau ar y cyd gyda gwasanaethau eraill megis Gofal Cymdeithasol ac Iechyd
 - Gwasanaethau cam-drin domestig
 - Cymorth gyda Thai/Tenantiaeth
 - Camau gweithredu i ddatrys ymddygiad gwrthgymdeithasol
 - Opsiynau i hwyluso mynediad at y Sector Rhentu Preifat
 - Camau gweithredu i ymyrryd mewn achosion o ôl-ddyledion morgais
 - Camau gweithredu i gefnogi ymgeiswyr anabl
 - Mynediad at dai â chymorth
 - Trefnu llety gyda pherthnasoedd a ffrindiau
 - Opsiynau ar gyfer lletya pobl agored i niwed;
63. Mae gan y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru wybodaeth lawn am y gwasanaethau sy'n cael eu darparu yn y carchar i gefnogi carcharorion. Lle y bo'n briodol, dylent sicrhau bod y cymorth ychwanegol hwn yn cael ei ddefnyddio wrth eu cefnogi.
64. Nid yw'n fwriad i wasanaethau a gyllidir gan Lywodraeth Cymru, fel Prison Link Cymru, gefnogi Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn ystod y cam ailsefydlu.
65. Yn ystod y cam ailsefydlu, cyflwynir hyfforddiant cyn tenantiaeth hefyd fel rhan o'r pecyn o gefnogaeth a fydd ar gael gan Gwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru. Datblygwyd yr hyfforddiant gyda chefnogaeth y Rhwydwaith Digartrefedd a Llywodraeth Cymru.

66. Er mwyn caniatáu ar gyfer cwblhau asesiadau (10 diwrnod) a chwblhau'r ddyletswydd rhyddhad yn llawn, tua 66 diwrnod cyn y dyddiad rhyddhau, bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn cynnal adolygiad beirniadol o'r elfen llety o'r cynllun ailsefydlu a lle nad yw'r mater a adnabuwyd o ran tai wedi cael ei ddatrys, byddant yn cyflwyno atgyfeiriad i'r Awdurdod Lleol perthnasol i sbarduno asesiad o dan a.62 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Bydd yr atgyfeiriad yn cael ei wneud trwy gyflwyno'r Ffurflen Anghenion Tai Carcharor wedi'i chwblhau (Atodiad 8) a fydd wedi cael ei diweddarau yn dilyn y broses cynllunio ar gyfer ailsefydlu. Bydd hon yn cael ei hanfon at y Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned i ddechrau.
67. Wrth lenwi'r ffurflen gais/gyfeirio, mae'n bwysig bod y Swyddog Ailsefydlu'n cyfeirio at y ddogfen gyfarwyddyd sy'n cyd-fynd â'r ffurflen ac sydd wedi'i hatodi yn Atodiad x. Mae'r ddogfen gyfarwyddyd yn darparu gwybodaeth fanwl am yr hyn mae Awdurdod Lleol yn disgwyl ei weld ym mhob adran o'r ffurflen a bydd yn helpu i sicrhau nad oes unrhyw amser yn cael ei dreulio'n esbonio pwyntiau, yn ailwirio manylion, ac ati. Yn ei dro, bydd hyn yn sicrhau bod cymaint o amser â phosib yn cael ei dreulio'n cefnogi'r ymgeisydd.
68. Bydd y Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned wedyn yn cwblhau ffurflen Asesu Risgiau (Atodiad 9) i sicrhau bod yr Awdurdod Lleol yn gallu gwneud penderfyniadau ynghylch addasrwydd yn seiliedig ar y ffeithiau llawn a'r risgiau i'r unigolyn. Dylai hon gael ei chwblhau o fewn 5 niwrnod gwaith i dderbyn y Ffurflen Anghenion Tai Carcharor. Gyda'i gilydd mae'r dogfennau hyn yn dod yn atgyfeiriad at yr Awdurdod Lleol a byddant yn cael eu hanfon ymlaen gan y Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned at y Pwynt Cyswllt Unigol yn yr Awdurdod Lleol perthnasol.
69. Mae'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru wedi cael eu hysbysu ynghylch yr angen i fod yn ymwybodol o fudd ailgysylltu â'r ardal wreiddiol ac annog y carcharor i wneud yr atgyfeiriad at yr Awdurdod Lleol priodol. Lle nad yw hyn yn bosibl oherwydd cyfyngiadau'r drwydded, dylai'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ystyried cysylltiadau teuluol eraill cyn gwneud atgyfeiriad. Ni ddylai fod yn ddewis diodyn bod yr atgyfeiriad yn cael ei wneud at yr Awdurdod Lleol agosaf (h.y. yr un 'lletyol') neu at Awdurdod Lleol â gwasanaethau mwy sefydledig.
70. Mae angen i'r holl bartneriaid fod yn ymwybodol hefyd o'r risg o gam-drin domestig neu'r risg o drais wrth gefnogi proses ailsefydlu. Mae Gorchymyn Digartrefedd (Addasrwydd Llety) (Cymru) 2015 yn sicrhau bod rhaid i Awdurdod Lleol ystyried agosrwydd cyflawnwyr neu ddioddefwyr honedig cam-drin domestig wrth gefnogi ymgeisydd o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, ond hefyd rhaid i Swyddogion Ailsefydlu ystyried hyn ar gyfer pawb nad ydynt yn cael eu cyfeirio at Awdurdodau Lleol a sicrhau yr ymgynghorir â gwasanaethau cefnogi arbenigol.
71. O ystyried bod gorgynrychiolaeth yn y ddalfa o grwpiau Duon a Lleiafrifoedd Ethnig, dylai partneriaid fod yn ymwybodol hefyd o'r potensial am i'r rhai sy'n gadael carchar wynebu troseddau casineb wrth gael eu rhyddhau, a bod yn sensitif i hynny.

Defnyddio Cynlluniau Tai Personol

72. Er mwyn sicrhau proses bontio esmwyth ar gyfer gwaith achosion, efallai y bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru wedi cefnogi'r ymgeisydd trwy'r Cynllun Tai Personol sydd wedi'i atodi a fydd yn helpu Awdurdod Lleol i ganfod ar unwaith pa waith sydd wedi cael ei wneud hyd yma, pa un a oes angen gwiriad a pha gamau y gellid eu cymryd i helpu i ddatrys yr angen o ran tai. Mae'r ffurflen wedi'i hatodi yn Atodiad 7.

Gwaith yr Awdurdod Lleol yn dilyn atgyfeiriad

73. Yn dilyn atgyfeiriad, bydd angen i'r Awdurdod Lleol perthnasol benderfynu a oes dyletswydd ganddo tuag at y darpar ymgeisydd o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Mae'r manylion ar gyfer cynnal asesiad a, lle y bo'n briodol, gwneud atgyfeiriad at Awdurdod Lleol arall wedi'u cynnwys yn y *Cod Canllawiau i Awdurdodau Lleol – Dyrannu Llety a Digartrefedd*.
74. Mae o'r pwys mwyaf ac yn un o egwyddorion allweddol y Llwybr hwn bod carcharor yn cael yr un driniaeth ag unrhyw un arall sy'n mynd at yr Awdurdod Lleol i gael cymorth ac y bydd yn ddarostyngedig i'r un profion o ran pa ddyletswydd sydd gan yr Awdurdod Lleol tuag ato. Dylid trin troseddwr neu gyn droseddwr gyda'r un urddas a pharch ag unrhyw berson arall ac ni ddylai wynebu gwahaniaethu wrth benderfynu ar ei hawlau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Mae'r egwyddor allweddol hon yn ymestyn i ddefnyddio'r broses atgyfeirio.
75. Ceidw Awdurdod Lleol yr hawl i wneud atgyfeiriad cysylltiad lleol o dan adran 80 o'r Ddeddf Tai (Cymru). Fodd bynnag, mae'n rhaid i hyn ddigwydd cyn derbyn dyletswydd o dan adran 73. Unwaith y mae dyletswydd o dan adran 73 wedi cael ei derbyn, ni ellir gwneud atgyfeiriad wedyn.
76. Unwaith y mae Awdurdod Lleol wedi cadarnhau pa un a oes ganddo ddyletswydd tuag at y carcharor, bydd yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb am ddarparu camau rhesymol yn ôl y dyletswyddau yn a.66 neu a.73 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Ni fydd yn briodol i'r Awdurdod Lleol ysgwyddo'r cyfrifoldeb am ddarparu'r holl gymorth ailsefydlu i garcharor a bydd yn canolbwyntio dim ond ar gamau sy'n helpu i fynd i'r afael â materion llety pan fydd y carcharor yn cael ei ryddhau. Bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn parhau i fod â chyfrifoldeb am gynllunio'r broses ailsefydlu a bydd angen i'r Awdurdod Lleol perthnasol weithio gyda'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru i gefnogi'r elfen llety. Er mwyn sicrhau nad yw gwasanaethau'n cael eu dyblygu, dylid cynnal sianel gyfathrebu eglur rhwng yr Awdurdod Lleol, y Swyddog Ailsefydlu yn y carchar a'r Rheolwr Troseddwr yn y Gymuned.
77. Gan nad yw bwriad yn berthnasol i'r dyletswyddau o dan a.66 ac a.73, nid yw Awdurdod Lleol, ni waeth pa un a yw'n rhoi sylw i fwriad o dan a.78, yn gallu gwrthod cefnogi carcharor ar y sail honno.
78. Mae'n rhaid i Awdurdod Lleol fod yn ymwybodol o'r posibilrwydd o her mewn perthynas â'i gymorth i garcharor ac felly argymhellir ei fod yn sicrhau bod tystiolaeth o'r camau a gymerir yn cael ei dogfennu a'i chadw. Bydd defnyddio'r Cynllun Tai Personol yn cefnogi hyn.
79. Bydd gan rai sy'n gadael y carchar anghenion mawr, gan gynnwys gofynion addasu o ganlyniad i anableddau. Yn yr achosion hyn, dylai'r Swyddogion Ailsefydlu a Prison Link Cymru geisio sicrhau bod asesiadau anghenion tai'n cael eu cynnal gan y rhai sydd â gwybodaeth arbenigol ac ystyried y potensial i gyfeirio at yr Awdurdod Lleol yn gynnar er mwyn rhoi mwy o amser i'r Awdurdod drefnu addasiadau neu ganfod llety addas.

Natur y cymorth i ymgeiswyr

80. Bydd llawer o garcharorion yn gadael y carchar gydag un nodwedd neu fwy a fydd yn ei gwneud yn fwy o her iddynt gael llety. Pan ystyrir hefyd y pryderon ynghylch y stigma ac weithiau natur eu trosedd gwreiddiol, gall fod yn anos i gyn-garcharor gael mynediad at y Sector Rhentu Preifat. Fodd bynnag, mae'r Sector Rhentu Preifat yn dal i fod yn opsiwn dichonadwy, ond efallai y bydd angen pecyn ychwanegol o gymorth i gyd-fynd â'r llety a dylid ystyried hyn ar gyfer yr holl garcharorion a gynorthwyir i gael llety yn y Sector Rhentu Preifat.

81. Wrth ystyried yr opsiynau tai sydd ar gael i gyn-garcharor, mae'n rhaid i'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru neu Awdurdod Lleol ystyried rhai o'r heriau posibl a wynebir gan gyn-garcharorion, e.e. problemau iechyd meddwl, cyfyngiadau a osodir arnynt gan drwyddedau, y diffyg rhwydweithiau cymorth teuluol, sgiliau sylfaenol gwael a.y.b. Mewn rhai achosion, ni fydd llety yn y Sector Rhentu Preifat yn briodol neu'n bosibl ac mae'n rhaid archwilio'r holl opsiynau tai.
82. Wrth asesu addasrwydd llety, dylai'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru neu Awdurdod Lleol ystyried natur agored i niwed yr ymgeisydd yng nghyd-destun Deddf Tai (Cymru) 2014 a'r risg y mae'r carcharor yn ei achosi i'r gymuned y bydd yn dychwelyd iddi. Dylid ystyried hyn o ran y risg o aildroseddu a hefyd y risg o niwed i'r gymuned. Bydd angen i'r Rheolwr Troseddwr yn y Gymuned, a fydd yn gyfrifol am gynllunio'r broses ailsefydlu ar gyfer yr holl garcharorion, fod yn rhan o'r penderfyniad.
83. Mae'n bosibl y gellir cynnig llety heb i'r ymgeisydd fod wedi cael cyfle i weld yr eiddo â'i lygaid ei hun. Lle mae Awdurdod Lleol yn gwneud cynnig o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, bydd angen iddo sicrhau bod gan y carcharor fynediad llawn at fanylion yr eiddo gan gynnwys ffotograffau, dimensiynau a ffeithiau allweddol ac mae Llywodraeth Cymru yn argymhell bod eiriolwr neu aelod o'r teulu yn cael y cyfle i fynd i weld yr eiddo ar ran yr ymgeisydd. Mae'r sefyllfa hon yn debyg i'r rhai lle mae ymgeisydd yn gaeth i'w wely neu yn yr ysbyty ac yn methu mynd i weld eiddo yn bersonol. Fodd bynnag, ni fydd hyn yn bosibl ar gyfer yr eiddo ble mae landlord yn mynnu cyfarfod darpar denant cyn cytuno i denantiaeth.
84. Mae profiad wedi dangos nad yw lleoli carcharorion mewn llety gwely a brecwast neu drefniant amlfeddiannaeth arall, yn enwedig gyda charcharorion eraill, yn llety addas ar gyfer ailsefydlu llwyddiannus a rhaid i hyn beidio â bod y datrysiad diofyn o ran tai, gan ei ddefnyddio fel y dewis olaf un pan nad oes unrhyw opsiynau eraill ar gael. Fodd bynnag, mae'r materion o ran cyflenwad yng Nghymru'n golygu bod y datrysiad hwn yn debygol iawn o gael ei ddefnyddio mewn rhai achosion a lle caiff ei ddefnyddio, dylai'r Awdurdod Lleol gofnodi esboniad i ddynodi pam y defnyddiwyd llety gwely a brecwast, hysbysu'r gwasanaethau prawf yn llawn a dechrau cynllunio'r trefniadau ar gyfer llety mwy addas ar unwaith.
85. Os yw hynny'n bosibl, dylid gwneud trefniadau llety ar y cyd â'r trefniadau ar gyfer diwallu anghenion iechyd a chefnogi carcharor, yn enwedig yng ngoleuni'r holl broblemau iechyd meddwl sydd i'w cael ymhlith y boblogaeth o garcharorion. Mae sicrhau gwasanaethau iechyd a chefnogi priodol ochr yn ochr â llety'n debygol o leihau'r risg o ddigartrefedd yn y dyfodol.
86. Atgoffir Awdurdodau Lleol i ystyried y defnydd posibl o Gefnogi Pobl i gefnogi ailsefydlu llwyddiannus, gan gynnwys darparu cefnogaeth hyblyg ar gyfer y rhai a leolir mewn llety yn y sector rhentu preifat.
87. Fodd bynnag, dim ond ar gyfer y rhai sydd ag anghenion cefnogi ddylid defnyddio'r adnodd hwn, ac ni ddylid ei ddefnyddio mewn sefyllfa ddiofyn.

Saith niwrnod cyn y dyddiad rhyddhau

88. Saith niwrnod cyn y dyddiad rhyddhau, bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru yn gyfrifol am gwblhau'r cynllun ailsefydlu, sy'n cynnwys cytuno ar yr adroddiad ar amgylchiadau'r cartref. Lle daethpwyd o hyd i lety yn ystod y ffenestr ar gyfer cynllunio'r broses ailsefydlu, bydd Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru mwy na thebyg yn cysylltu â'r Awdurdod Lleol i helpu i gwblhau'r adroddiad.

Ar ôl rhyddhau:

89. Lle nad yw canlyniad llwyddiannus wedi bod yn bosibl o ganlyniad i'r gwasanaeth a ddarparwyd yn y carchar, bydd yr Awdurdod yn dod yn gyfan gwbl gyfrifol am ddarparu cymorth sy'n gysylltiedig â thai ar sail barhaus trwy'r dyletswyddau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ar ôl rhyddhau ar gyfer y rhai sy'n dal i fod yn gymwys a naill ai'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd. Bydd y ddyletswydd sy'n gymwys i gyflawni'r gweithgarwch hwn yn ddibynnol ar ffeithiau'r achos.
90. Ar gyfer y carcharorion hynny a adnabuwyd fel rhai ag angen blaenoriaethol (o dan unrhyw un o'r deg categori) neu fel rhai sy'n debygol o fod ag angen blaenoriaethol, byddai'r Awdurdod Lleol yn parhau i fod â dyletswydd i ddarparu llety naill ai o dan a.68 neu a.75 gan ddibynnu ar yr amgylchiadau unigol.
91. Ar gyfer y rhai hynny y mae'r dyletswyddau tuag atynt wedi dod i ben tra'r oeddent yn y ddalfa, deallir y bydd eu rhyddhau o'r ddalfa'n gyfystyr â newid sylweddol mewn amgylchiadau ac y gallai fod gan yr Awdurdod Lleol ddyletswydd newydd tuag at yr ymgeisydd yn dilyn ei ryddhau, gan ddibynnu ar ganlyniad yr asesiad newydd.

Unrhyw adeg arall

92. Gall carcharor (neu drydydd parti ar ran y carcharor) gyflwyno cais ar unrhyw adeg am gymorth i Awdurdod Lleol a byddai dyletswydd ar yr Awdurdod Lleol i gynnal asesiad pe bai'n amau bod yr unigolyn yn gymwys a naill ai'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd.
93. Mae paragraff 46 uchod yn nodi'r meini prawf lle gellir gwneud atgyfeiriad cynnar at Awdurdod Lleol. Trwy ymrwymo i'r Llwybr hwn, lle mae'r cymorth hwn wedi cael ei ddefnyddio a'i ddi-hysbyddu, mae'r Awdurdod Lleol yn gwneud ymrwymiad i ddarparu cymorth ychwanegol, lle y bo'n briodol a lle nad oedd yr ymwneud gwreiddiol yn ffugiol neu'n flinderus, ar gyfer yr ymgeiswyr hynny sydd wedi cyrraedd y terfyn o 56 diwrnod gan ddefnyddio'r ddyletswydd i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy (adran 60) o Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

Cymorth i'r rhai sydd ar remand

94. O gofio am yr ansicrwydd ynghylch rhyddhau a'r goblygiadau o ran adnoddau ar gyfer Awdurdodau Lleol, os oes atgyfeiriad wedi'i wneud a dyletswydd wedi'i derbyn, nid oes disgwyl i'r gefnogaeth ar gyfer y rhai ar remand fod mor gynhwysfawr ag ar gyfer y rhai sydd â dyddiadau rhyddhau wedi'u penderfynu ar sail defnydd gorau'r Awdurdod o adnoddau. Fodd bynnag, os oes dyletswydd atal wedi cael ei rhoi ar waith, mae disgwyl i'r Awdurdod ddarparu camau rhesymol i gefnogi'r unigolyn i gadw ei lety, lle bo hynny'n bosibl.
95. Drwy gofrestru gyda'r Llwybr hwn, mae Awdurdod Lleol yn ymrwymo i hyblygrwydd cynyddol pan gaiff rhywun ei ryddhau'n annisgwyl neu wedi achos.

Cymdeithasau Tai

96. O ganlyniad i adran 95 Deddf Tai (Cymru) 2014, mae disgwyl i Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, neu Gymdeithasau Tai fel maent yn cael eu galw'n amlach, gydweithredu â'r Awdurdod Lleol i gyflawni ei ddyletswyddau o dan y Ddeddf, oni bai fod hynny'n anghydnaws â dyletswyddau'r Gymdeithas ei hun; neu'n 'cael effaith niweidiol fel arall ar ymarfer' ei swyddogaeth.

97. Mae'r ddyletswydd hon yn cynrychioli cryfhau arwyddocaol ar y ddyletswydd i gydweithredu o dan Ddeddf Tai 1996. Mae'n gosod rhagdybiaeth ar y Gymdeithas Dai i gydweithredu oni bai ei bod yn gallu dangos y byddai'r cam gweithredu arfaethedig yn anghydnaws â'i dyletswyddau. Mae'r pwyslais ar Awdurdodau Lleol i ddatblygu perthnasoedd gyda Chymdeithasau Tai i helpu gyda chael llety i'r rhai sy'n gadael dalfa.

Cymorth i droseddwr benywaidd

98. Mewn perthynas â gwaith i gefnogi pobl yn y ddalfa yn CEM Eastwood Park, bydd Prison Link Cymru yn rhoi cymorth i'r **holl** garcharorion ni waeth beth fo hyd eu dedfryd ar adeg derbyn ac hailsefydlu.
99. Cydnabyddir bod carcharorion benywaidd yn un o'r grwpiau mwyaf cymhleth i'w cefnogi. Mae tystiolaeth yn dangos bod menywod:
- Yn llawer mwy tebygol (na dynion) o fod wedi dioddef cam-drin corfforol neu rywiol;
 - Yn fwy tebygol o fod yn profi iselder, gorbryder a hunan-niwed yn y ddalfa;
 - Yn fwy tebygol o fod â materion camddefnyddio sylweddau mynych sy'n achosi anawsterau arbennig ar gyfer ailsefydlu effeithiol.
100. Hefyd, mae diffyg dalfa neu safle cymeradwy ar gyfer menywod yng Nghymru'n effeithio ar gysylltiadau â'r cartref yn ystod eu dedfryd ac yn golygu bod carcharorion benywaidd o Gymru'n teithio gryn bellter ar ôl cael eu rhyddhau i ail-ymgartrefu yn eu cymunedau cartref. Mae'r ffaith bod menywod yn llawer mwy tebygol o fod yn brif ofalwyr ar adeg eu derbyn i'r ddalfa, ac y byddant yn aml yn ceisio ailsefydlu cysylltiadau â'u plant ar ôl cael eu rhyddhau, yn bethau y dylid eu cymryd i ystyriaeth hefyd wrth ddarparu camau rhesymol ac ystyried addasrwydd llety.
101. O ystyried yr heriau hyn, bydd angen i'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ac Awdurdodau Lleol ddatblygu dull arall o gefnogi anghenion ailsefydlu a llety carcharorion benywaidd sy'n ail-ymgartrefu yn ôl yng Nghymru, gan drin yr unigolyn fel menyw yn hytrach na fel troseddwr. Bydd yn bwysig bod yr holl bartneriaid yn rhan o ddatblygu a chyflawni'r model amlasiantaeth Rheoli Troseddwr Integredig Cymru: Pathfinder i Ferched i helpu menywod i reoli'r ffactorau sy'n eu gwneud yn agored i niwed ac i leihau'r risg o ymddygiad troseddol.
102. Bydd y diwygiadau Gweddnewid Adsefydlu yn sicrhau bod y carcharorion benywaidd sydd wedi'u lleoli y tu allan i Gymru yn cael yr un gwasanaeth derbyn ac ailsefydlu ag a nodir uchod. Hefyd, bydd gan y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru gyfrifoldeb ychwanegol i sicrhau bod y rhai sydd wedi bod yn weithwyr rhyw neu'n ddioddefwyr cam-drin domestig yn flaenrol yn cael eu cyfeirio at wasanaethau arbenigol.
103. Wrth weithio gyda'r grŵp hwn o gleientiaid, mae'n rhaid i'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol a Chwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ac Awdurdodau Lleol fod yn sensitif hefyd i fanylion achos yr ymgeisydd wrth gynnal asesiad a/neu ddatblygu camau rhesymol. Mae hyn yn cynnwys mynd ati mewn modd gofalus a sensitif wrth ymchwilio i gyhuddiadau o gam-drin domestig, canfod anghenion o ran cymorth, a phriodoldeb ailsefydlu perthnasoedd â'r teulu a'r phartner.
104. Er gwaetha'r potensial cynyddol i ymgeisydd sydd ar fin gadael CEM Eastwood Park fod yn gymwys am lety dros dro wrth gael ei ryddhau, ni ddylai'r Gwasanaeth Ailsefydlu na swyddogion yr Awdurdod Lleol ganolbwyntio eu holl amser ar gymhwysedd angen blaenoriaeth posibl. Mae o'r pwys mwyaf bod yr amser gwerthfawr hwn yn cael ei

ddefnyddio'n rhagweithiol i helpu i atal neu liniaru digartrefedd cyn rhyddhau. Bydd yn ofynnol cynnal ymchwiliadau i angen blaenoriaeth a gyfer llawer o ymgeiswyr, ond dylid rhoi sylw arbennig i hyn yn ystod y dyddiau sy'n arwain at ddiwedd y cyfnod yn y ddalfa.

105. Fel rhan o bolisi Llywodraeth Cymru i greu mwy o ymwybyddiaeth o'r arwyddion a'r symptomau o gam-drin domestig, rhaid i holl weithwyr y sector cyhoeddus yng Nghymru ymgymryd â phhecyn hyfforddi e-ddysgu gorfodol. Dylai'r rhai nad ydynt yn gyflogedig mewn Awdurdod Lleol neu Fwrdd Iechyd Lleol anfon e-bost i elarning.nhswales@wales.nhs.uk er mwyn cael gwybodaeth am fynediad.

Hyfforddiant E-ddysgu

106. Hefyd mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu fideo byr yn benodol ar gyfer uwch reolwyr, sydd hefyd yn orfodol. Gwelir dolen isod:

Byw Heb Ofn

Cyfathrebu rhwng Awdurdodau Lleol a Gwasanaethau Prawf

107. Er y bydd yn rhaid i'r dull o atgyfeirio achos 56 diwrnod cyn rhyddhau'r carcharor fod yn ffurfiol i sbarduno asesiad a dyletswydd bosibl, anogir cyfathrebu ffurfiol ac anffurfiol rhwng Awdurdodau Lleol a'r gwasanaethau prawf mewn carchardai a bydd hynny'n helpu i sicrhau'r siawns orau bosibl o gyflawni proses ailsefydlu gadarnhaol. Mae hyn yn cynnwys cyfathrebu i sicrhau bod atgyfeiriad yn cael ei gyflwyno i'r Awdurdod Lleol priodol mewn achosion ble mae'r ymgeisydd a'r swyddog ailsefydlu yn ansicr o'r ardal awdurdod briodol.
108. Fodd bynnag, lle mae atgyfeiriad wedi cael ei wneud, cytunwyd y dylai'r cyfathrebu rhwng yr Awdurdod Lleol a'r swyddog o fewn y carchar ddigwydd trwy'r Rheolwr Troseddwyr yn y Gymuned. Y rheswm dros hyn yw mai'r Rheolwr Troseddwyr yn y Gymuned yw'r Swyddog cyfrifol ac y bydd angen iddo/iddi barhau i fod â throsolwg at ddibenion rheoli risgiau. Bydd y ddogfen atgyfeirio'n cael ei chodi gan amlaf yn y Carchar gan y Swyddog Ailsefydlu, a fydd â mynediad uniongyrchol at y carcharor. Bydd yn cael ei hanfon wedyn at y Rheolwr Troseddwyr yn y Gymuned i sicrhau bod unrhyw bryderon sy'n ymwneud â rheoli risgiau'n gallu cael eu cofnodi cyn cyflwyno'r atgyfeiriad llawn i'r Pwynt Cyswllt yn yr Awdurdod Lleol. Y ffordd orau o sbarduno'r cyfathrebu teirffordd yma fyddai trwy neges e-bost gan sicrhau bod y Swyddog Ailsefydlu, y Rheolwr Troseddwyr a'r Awdurdod Lleol ill tri'n cael gwybodaeth gyson am yr holl benderfyniadau ynghylch tai a fydd yn effeithio ar lety posibl ar gyfer yr ymgeisydd yn y dyfodol. Mae'n hollbwysig hysbysu'r Swyddog Ailsefydlu dan sylw, ar ôl cwblhau asesiad, er mwyn sicrhau bod posib rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r ymgeisydd unigol am gynnydd ei gais.
109. Bydd y Rhwydwaith Digartrefedd yn cadw cronfa ddata gyfoes o'r cysylltiadau allweddol ym mhob Awdurdod, yn ogystal â chysylltiadau ailsefydlu allweddol mewn carchardai ac yn y gymuned er mwyn sicrhau bod cyn lleied â phosibl o oedi.
110. Mae rhannu data'n cael ei grybwyll yn aml fel rhwystr i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Dylai Awdurdodau Lleol weithio gyda phartneriaid perthnasol i ganfod dulliau eraill os oes angen. Dylai Awdurdodau Lleol fod yn ymwybodol hefyd o adran 115 o Ddeddf Trosedd ac Anhrefn 1998, sy'n darparu ar gyfer trosglwyddo data lle ceir pryder ynghylch diogelwch y cyhoedd. Hefyd anogir partneriaid i ymgysylltu â Chytundeb Rhannu Gwybodaeth Personol Cymru i'w cefnogi gyda rhannu data personol yn gyfreithiol ac yn ddiogel. Menter gan Lywodraeth Cymru yw'r cytundeb hwn ac mae'n darparu arweiniad a thempledi i helpu

sefydliadau drwy gymhlethdodau rhannu data personol yn briodol. I gael rhagor o wybodaeth, ewch i www.waspi.org.

111. Er mwyn sicrhau bod data'n cael ei drosglwyddo'n ddiogel rhwng partneriaid, bydd rhaid i Awdurdodau Lleol drefnu bod cyfeiriad e-bost diogel ar gael hefyd.
112. Wedi'u hatodi mae nifer o Atodiadau sy'n amlinellu'r broses i'w dilyn mewn perthynas a chefnogi oedolion.

Cefnogaeth i'r rhai gaiff eu galw'n ôl

113. Mae rhai ymgeiswyr yn debygol o gael eu galw'n ôl i'r carchar am gyfnod byr ar ôl cael eu rhyddhau, o ganlyniad i dorri amodau trwydded. Pan fydd hyn yn digwydd a phan mae'r unigolyn yn cael cefnogaeth gan un o ddyletswyddau Deddf Tai (Cymru) 2014, nid yw'n briodol i'r ddyletswydd gael ei hymarfer o ganlyniad i'r galw'n ôl a dylai Awdurdodau Lleol barhau i gefnogi'r unigolyn yn ystod ei gyfnod galw'n ôl.
114. Ni fydd unigolion a gaiff eu galw'n ôl yn dod o dan y broses ailsefydlu lawn sy'n sail i'r broses atgyfeirio, ond os bydd angen am dai yn cael ei ddatgan yn ystod y cyfnod hwnnw, gellir atgyfeirio a gall yr unigolyn neu drydydd parti ar ei ran gwblhau'r broses. Os caiff unigolyn sydd wedi'i alw'n ôl ei atgyfeirio, bydd disgwyl i Awdurdod Lleol gwblhau asesiad, ond o ystyried y lefel is o gefnogaeth sydd ar gael, bydd Awdurdod yn cael ei atal gan ei allu i gyfathrebu â'r ymgeisydd cyn ei ryddhau. Gall hyn amharu ar lefel y gefnogaeth sydd ar gael cyn rhyddhau.

RHAN 4: Y LLWYBR AR GYFER PLANT A PHOBL IFANC

115. Mae'r rhan hon o'r Llwybr yn darparu gwybodaeth am y gwahaniaethau allweddol wrth ddarparu gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc mewn sefydliadau diogel ac mae'n ehangu ar y gwahanol asiantaethau sy'n darparu gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc.
116. Fel gyda'r llwybr oedolion, dylai'r dyletswyddau a'r camau gweithredu yn y llwybr ar gyfer plant a phobl ifanc gael eu cyflawni ochr yn ochr â'u dyletswyddau i ddarparu gwybodaeth, cyngor, cymorth a/neu gefnogaeth i'r rhai mewn dalfa, yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r dyletswyddau i ddarparu asesiad, cefnogaeth a/neu gynlluniau gofal a thriniaeth yn unol â Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010.
117. Hefyd dylid darllen y Llwybr ochr yn ochr ag Erthygl 3 Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, sy'n datgan ei bod yn ofynnol i 'bob cam gweithredu perthnasol i blant, boed gan sefydliad lles cymdeithasol cyhoeddus neu breifat, llysoedd y gyfraith, awdurdodau gweinyddol neu gyrff deddfwriaethol ystyried buddiannau gorau'r plentyn fel prif ystyriaeth'.

Timau Troseddau Ieuenctid

118. Timau amlddisgyblaethol yw Timau Troseddau Ieuenctid lle mae'r gwasanaeth iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, gwasanaethau addysg, yr heddlu a'r gwasanaeth prawf yn cydweithio ac maent yn bartneriaethau lleol statudol a sefydlwyd gan adran 39 o Ddeddf Trosedd ac Anhrefn 1998³. Maent yn rhan o'r Awdurdod Lleol. Mae gan Dimau Troseddau Ieuenctid gyfrifoldeb statudol am reoli plant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i orchmynion llys. Mae 15 Tîm Troseddau Ieuenctid yng Nghymru⁴.

Timau Troseddau Ieuenctid a Sefydliadau Diogel

119. Mae timau troseddau ieuenctid a sefydliadau diogel yn cydweithio'n agos i sicrhau bod trefniadau ailsefydlu'n bodoli ar gyfer yr holl blant a phobl ifanc sy'n gadael dalfa. Caiff eu cyfrifoldebau eu nodi yn y Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfiawnder Ieuenctid sy'n nodi nifer o bwyntiau yn y trefniadau cynllunio dedfryd pan fo angen ystyried trefniadau ar ôl rhyddhau a'r tebygolrwydd y bydd angen llety.
120. Ar gyfer pobl ifanc, bydd y Tîm Troseddau Ieuenctid perthnasol hefyd yn gyswllt allweddol o ran sicrhau cydgysylltu gyda gwasanaethau. Mae ganddynt gyfrifoldeb i helpu i ddarparu llety addas ar ôl rhyddhau a dylent wneud hyn mewn partneriaeth gyda swyddogion tai yn yr Awdurdod Lleol perthnasol trwy'r timau gwasanaethau plant a/neu opsiynau tai.

Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyr 2012

121. Gall Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyr 2012, a ddaeth i rym ym mis Tachwedd 2012, yn amodi y bydd unrhyw berson ifanc sy'n cael ei remandio i lety cadw ieuenctid gael ei drin fel plentyn sy'n 'Derbyn Gofal' gan yr awdurdod dynodedig. Mae hyn yn golygu bod gan yr holl bobl ifanc sy'n cael eu remandio'n ddiogel i lety cadw ieuenctid hawl i statws 'Plant sy'n Derbyn Gofal'.

³ Yr union ofynion yn y Ddeddf yw y dylai timau troseddau ieuenctid gynnwys o leiaf un o bob un o'r canlynol:

(a) swyddog ar ran brwdd prawf lleol neu swyddog ar ran darparwr gwasanaethau prawf; (b) gweithiwr cymdeithasol mewn awdurdod lleol; (c) swyddog heddlu; (d) person a enwebwyd gan Fwrdd Iechyd Lleol, y mae unrhyw ran o'i ardal o fewn ardal yr awdurdod lleol; (e) person a enwebwyd gan y prif swyddog addysg a benodwyd gan yr awdurdod lleol

⁴ Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol fod â Thîm Troseddau Ieuenctid naill ai ar sail unigol neu ar sail partneriaeth; mae 15 Tîm Troseddau Ieuenctid yng Nghymru, y mae 5 ohonynt yn gwasanaethu dau Awdurdod Lleol yr un ac un yn gwasanaethu tri.

122. Oherwydd y darpariaethau yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyd 2012, bydd gan bob plentyn a pherson ifanc a gedwir mewn sefydliad diogel hawl hefyd i gynnig o eiriolaeth drwy gydol ei amser mewn sefydliad cadw ac ar ôl cael ei ryddhau.

Dyfarniad Southwark 2009

123. Mae Dyfarniad Southwark⁵, a wnaed gan Arglwyddi'r Gyfraith ym mis Mai 2009, yn ddarn o gyfraith achosion sy'n esbonio adran 20 Deddf Plant 1989 ac yn ei gwneud yn orfodol i Wasanaethau Plant ddarparu llety a chymorth ar gyfer pobl ifanc ddigartref 16-17 oed. Bydd hwn yn parhau i fod yn sbardun ar gyfer cydweithio rhwng adrannau tai a gwasanaethau cymdeithasol i gyflawni'r dyletswyddau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.
124. Mae Rhan 2 Deddf Plant 1989, sy'n cynnwys adran 20, yn ildio'i lle i Ran 6 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, sy'n cynnwys plant sy'n derbyn gofal a llety.

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

125. Mae paragraff 15 yn egluro Rhan 6 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 sy'n nodi dyletswyddau Awdurdodau Lleol tuag at 'Blant sy'n Derbyn Gofal'. Mae hyn yn cynnwys dyletswyddau i ddiogelu a hybu llesiant person ifanc, i naill ai adolygu neu gynnal cynllun gofal a chymorth, neu baratoi a chynnal un os nad oes un yn bodoli'n barod.
126. Mae'r Cod Ymarfer, sy'n cynnwys Rhan 6, yn cynnwys cyfarwyddyd ar y dyletswyddau a geir yn y Ddeddf ac mae'n datgan y gofynion y mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol eu gweithredu yn unol â phan maent yn ymarfer eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Mae'r Rheoliadau o dan Ran 6 wedi cael eu paratoi hefyd ac maent yn cynnwys y canlynol:
- Rheoliadau Plant (Llety Diogel) (Cymru) 2015,
 - Rheoliadau Ymweliadau â Phlant dan Gadwad (2015),
 - Rheoliadau Cynllunio Gofal, Lleoliadau ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015, a,
 - Rheoliadau Ymadawyr Gofal (Cymru) 2015.

Proses wahanol i gynllunio ar gyfer ailsefydlu

127. Dylai trefniadau cynllunio ar gyfer ailsefydlu mewn dalfa nodi, o'r dechrau, pa un a yw'n debygol y bydd angen o ran tai a chymryd camau i sicrhau bod y plentyn neu berson ifanc yn gallu cael mynediad at lety addas ar ôl cael ei ryddhau ac atgyfeirio'r angen at yr Awdurdod Lleol. Dylai hyn gynnwys ystyried a oedd y plentyn/person ifanc yn 'Derbyn Gofal' cyn mynd i mewn i'r ddalfa, a yw wedi cael statws plentyn/person ifanc sy'n 'Derbyn Gofal' o ganlyniad i'w brofiad o fod yn y ddalfa, a yw'n methu dychwelyd i'r llety yr oedd yn byw ynddo'n flaenorol neu a fydd mewn angen ar ôl cael ei ryddhau.
128. Bydd pobl ifanc sydd wedi bwrw dedfryd mewn dalfa ac sy'n cael eu rhyddhau ar drwydded o orchymyn cadw a hyfforddi yn parhau i gael eu goruchwyllo gan Dimau Troseddau Ieuencid, er y gallai hyn fynd â hwy y tu hwnt i'w 18^{fed} pen-blwydd ar rai achlysuron.
129. Y gwahaniaethau allweddol rhwng y broses hon a'r broses brawf ar gyfer oedolion yw:

⁵ <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090520/appg-1.htm>

- Nid oes sbardun 12 wythnos o ran cynllunio ar gyfer ailsefydlu. Yn hytrach na hynny, mae cynllun dedfryd y person ifanc yn cael ei ddiwygio bob mis.
- Mae Prison Link Cymru yn gweithredu mewn sefydliadau oedolion yn unig ar hyn o bryd. Bydd hyn yn parhau ac ni fydd gwasanaeth yn cael ei ddarparu ar gyfer pobl ifanc;
- Bydd Timau Troseddau Ieuenctid yn gweithio gyda'r holl bobl ifanc i helpu i sicrhau llety addas pan fyddant yn cael eu rhyddhau;
- Gwasanaethau Plant fydd yn gyfrifol am lety a chymorth ar gyfer unrhyw blant a phobl ifanc mewn llety diogel nad ydynt wedi troi'n 18 eto.
- Dylai'r Tîm Troseddau Ieuenctid ymweld â phob person ifanc o fewn 10 niwrnod i'w ryddhau i adolygu'r trefniadau a'r cynlluniau ailsefydlu.

Deddf Tai (Cymru) 2014

130. I gydnabod y siwrne wahanol a'r trefniadau goruchwyliol gwahanol ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n cael eu cadw mewn dalfa, wedi'i atodi yn Atodiad 2 mae map broses ieuenctid-benodol.
131. Er bod Deddf Tai (Cymru) 2014 yn lleihau'r pwyslais ar angen blaenoriaethol, bydd plant a phobl ifanc o bosibl yn cadw cymorth ychwanegol o ganlyniad i'r ddau gategori canlynol o angen blaenoriaethol a nodir yn a.70 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014:
- a) Person sy'n 16 neu'n 17 oed pan fo'r person yn gwneud cais i Awdurdod Tai Lleol am lety neu gymorth i gadw neu gael gafael ar lety;
 - b) Person sydd wedi cyrraedd 18 oed, pan fo'r person yn gwneud cais i Awdurdod Tai Lleol am lety neu gymorth i gadw neu gael gafael ar lety, ond nid 21 oed, a oedd yn derbyn gofal, yn cael ei letya neu'n cael ei faethu ar unrhyw bryd pan oedd o dan 18 oed.
132. Fodd bynnag, pa un ai oes gan berson ifanc angen blaenoriaeth wedi'i ddatgan ai peidio, dim ond ar ôl rhoi cynnig ar yr holl ddyletswyddau atal a rhyddhau y daw'n berthnasol. Felly, mae'n hanfodol bod cyfeirio amserol yn digwydd at Awdurdod Lleol er mwyn cynyddu'r amser a ganiateir i ganfod llety a thrwy hynny leihau'r defnydd posibl o wely a brecwast mewn argyfwng.
133. O ganlyniad i a.104 o Ddeddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwy'r 2012, bydd (b) uchod yn sicrhau bod unrhyw un a gafodd ei remandio mewn llety cadw ieuenctid yn cael ei ddiffinio'n gyfreithiol fel plentyn/person ifanc sy'n 'Derbyn Gofal', gan felly sicrhau statws angen blaenoriaethol.
134. Bydd hyn yn sicrhau bod gan unrhyw un a gafodd ei gadw mewn llety cadw ieuenctid cyn troi'n 18 statws angen blaenoriaethol tan ei 21^{ain} pen-blwydd.
135. Mae mesurau gwarchod pellach ar gyfer yr holl gategoriâu o angen blaenoriaethol sy'n cyfeirio at ystodau oedran i sicrhau bod y categorïau oedran pan aethpwyd at Awdurdod Lleol yn wreiddiol yn cael ei gadw trwy gydol cyfnod y cymorth gan yr Awdurdod Lleol.

Cymorth a ddarperir cyn dedfrydu:

136. Ceir rhagdybiaeth statudol mewn llys sy'n sicrhau ac yn ystyried adroddiad cyn dedfrydu, cyn gorfodi dedfryd o garchar. Cynhyrchir hwn gan y Tîm Troseddau Ieuenctid ar gyfer y rhai dan 18 oed. Mae'n cynnwys gwybodaeth am drefniadau byw'r person ifanc, ei addysg, ei iechyd a'i ymwneud â gofal cymdeithasol.

137. Dylai'r adroddiad cyn dedfrydu ddisgrifio amgylchiadau'r teulu, a ble mae'r person ifanc wedi bod yn byw a pha un a oes unrhyw broblemau'n gysylltiedig â hynny. Byddai'r adroddiad cyn dedfrydu hefyd yn nodi pa un a oedd y person ifanc yn 'Derbyn Gofal' ac unrhyw wybodaeth berthnasol am ei lety.
138. Mae Timau Troseddau Ieuenctid yn gyfrifol am anfon 'gwybodaeth am leoliad' i wasanaeth lleoliadau'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, o fewn 24 awr. Mae hyn yn cynnwys yr adroddiad cyn dedfrydu a'r holl wybodaeth ym meysydd cyfiawnder ieuenctid ac asesu risgiau a hanes addysgol.
139. Pan mae person ifanc yn derbyn Gorchymyn Cadw a Hyfforddi byr, mae ei amser yn y ddalfa yn hynod debygol o fod yn llai na'r trothwy atgyfeirio o 66 diwrnod. Yn yr achosion hyn, dylai'r Timau Troseddau Ieuenctid ystyried atgyfeirio'n gynnar i'r Awdurdod Lleol perthnasol, yn hytrach nag aros tan y ddedfryd o garchar. Dylid defnyddio'r ffurflen gyfeirio sydd wedi'i hatodi ac mae cyfarwyddyd ar sut i'w llenwi ar gael yn Atodiad x.

Cymorth ar gyfer y rhai sydd wedi'u dargyfeirio o'r ddalfa:

140. Ni fydd llawer o'r bobl ifanc sy'n dod yn rhan o'r system cyfiawnder troseddol yn symud ymlaen i gael dedfryd o garchar. At bwrpas y Llwybr hwn, anogir Timau Troseddau Ieuenctid i atgyfeirio at yr Awdurdod Lleol perthnasol os ydynt yn ymwybodol o broblem amlwg gyda thai ar gyfer person ifanc sydd heb ei ddedfrydu. Amlinellir y broses hon yn y siart llif yn Atodiad x.

Cymorth a ddarperir tra bo'r person ifanc yn y ddalfa:

141. Mae Timau Troseddau Ieuenctid a staff sefydliadau diogel yn gyfrifol am gynnal cyfarfod cydgynllunio o fewn deng niwrnod i'r dyddiad yr aeth y person ifanc i mewn i'r ddalfa. Bydd hyn yn arwain at greu cynllun dedfryd a ddylai gynnwys gwybodaeth sy'n dynodi pa un a yw'r plentyn neu'r person ifanc yn derbyn gofal a chymorth, ond dylai hefyd gynnwys manylion llety ar ôl rhyddhau.
142. Dylai Cynllun Dedfryd y Tîm Troseddau Ieuenctid fod wedi'i oleuo gan yr wybodaeth o'r asesiad cyfiawnder ieuenctid ac mae'n nodi sut y bydd y person ifanc yn cael ei gefnogi trwy gydol cyfnod ei ddedfryd mewn dalfa a dylai gael ei ddsbarthu i'r holl asiantaethau/unigolion perthnasol 'o fewn graddfa amser resymol'.
143. Mae'n ofynnol i'r Tîm Troseddau Ieuenctid gynnal cyswllt â'r person ifanc, a'i rieni/gofalwyr, i'w cefnogi trwy gydol cyfnod y ddedfryd ac mae'n rhaid iddo gael cyswllt o leiaf bob dau fis. Gall hyn fod yn berthnasol i roi cymorth i atal methiant trefniant tai neu i hwyluso dychweliad adref, er enghraifft.
144. Er bod hynny'n llai tebygol, bydd angen rhoi ystyriaeth i briodoldeb parhau â thenantiaethau ar gyfer y bobl ifanc hynny sydd â'u tenantiaethau eu hunain wrth eu derbyn. Ni fydd Prison Link Cymru ar gael i ddarparu'r ymyriad hwn, ond bydd yn gallu rhoi cyngor lle bydd yr amgylchiadau'n codi.

Cymorth cyn rhyddhau:

145. Caiff cynlluniau dedfryd pobl ifanc eu hadolygu'n rheolaidd trwy gydol cyfnod eu dedfryd a dylent gynnwys cynlluniau ar gyfer ailsefydlu a rhyddhau, ond dylai'r broses o gynllunio ar gyfer ailsefydlu ddigwydd o ddechrau'r ddedfryd a dylai, fel lleiafswm, gynnwys trefniadau ar gyfer sicrhau bod llety addas pan fydd y person ifanc yn cael ei ryddhau.

146. Mae Timau Troseddau leuenctid yn gyfrifol am gasglu gwybodaeth o ffynonellau allweddol y tu allan i'r sefydliad diogel i oleuo'r cynllun ailsefydlu. Dylai hyn gynnwys gwahodd gweithiwr cymdeithasol neu gynrychiolydd tai o'r awdurdod lleol i gyfarfodydd cynllunio o fewn y sefydliad diogel, a fyddai hefyd yn gyfle i gynnal asesiadau o anghenion tai.
147. Mae'n ofynnol i Dimau Troseddau leuenctid drefnu, ar y cyd â'r sefydliad diogel, gyfarfod adolygu terfynol cyn rhyddhau. Dylai'r cyfarfod hwn ystyried cynllun ailsefydlu'r person ifanc, gan gynnwys ei anghenion o ran llety a sut y byddant yn cael eu diwallu pan fydd yn cael ei ryddhau.

Darparu cymorth sy'n gysylltiedig â thai:

148. Yn niffyg y ffenestr 12 wythnos o ran cynllunio ar gyfer ailsefydlu, ar yr adeg gynllunio agosaf tua 56 diwrnod cyn y dyddiad rhyddhau, ac os adnabyddir angen o ran tai, yna dylid gwneud yr atgyfeiriad at yr Awdurdod Lleol perthnasol yn unol â'r broses a nodir yn Rhan 3 gan ddefnyddio'r un Ffurflen Anghenion Tai.
149. I helpu gydag ailsefydlu, argymhellir bod y Bwrdd Partneriaeth Ailintegreiddio ac Ailsefydlu'n cael ei gynnwys cyn gynted â phosib hefyd.

Saith niwrnod cyn y dyddiad rhyddhau:

150. Bydd yr holl blant a phobl ifanc hynny a fydd wedi cael eu hatgyfeirio at yr Awdurdod Lleol ar yr adeg atgyfeirio 66 diwrnod cyn cael eu rhyddhau ac na fyddant wedi cyrraedd eu 21^{ain} pen-blwydd erbyn iddynt gael eu rhyddhau (gweler paragraff xx am fanylion y warchodaeth i angen blaenoriaeth) ac a oedd wedi bod yn y ddalfa cyn eu 18^{fed} pen-blwydd, yn cael manylion eu llety ar ôl cael eu rhyddhau, oddeutu saith niwrnod cyn cael eu rhyddhau.

Y diwrnod rhyddhau

151. Y Tîm Troseddau leuenctid i sicrhau bod yr ailsefydlu cychwynnol yn digwydd ar y diwrnod rhyddhau a hefyd cydgysylltu'r asiantaethau sy'n rhoi cymorth i sicrhau bod materion yn cael eu datrys yn gyflym ac yn bragmatig. Byddai hyn yn cynnwys cynnal cyswllt â gwasanaethau tai a llety.
152. Mae'n ofynnol i bobl ifanc fynd at y Tîm Troseddau leuenctid ar ddiwrnod eu rhyddhau. Hefyd, mae'n ofynnol i'r gweithiwr achosion o'r Tîm Troseddau leuenctid gynnal ymweliad â'r cartref o fewn pum niwrnod i ryddhau'r person ifanc ac yna o leiaf yn fisol wedi hynny.
153. Mae hefyd yn ofynnol i'r Tîm Troseddau leuenctid gadeirio cyfarfod adolygu ar ôl rhyddhau gyda'r person ifanc, ei rieni/gofalwyr a gwahodd yr asiantaethau/unigolion hynny sy'n cyfranogi yn y cynllun ailsefydlu, gan gynnwys staff y sefydliad diogel. Gallai hyn hefyd gynnwys y darparwr llety neu unrhyw weithwyr allweddol sy'n darparu cymorth o ran tai.
154. **Ni ddylai** gosod pobl ifanc mewn llety Gwely a Brecwast ddigwydd dim ond mewn achosion lle nad oes unrhyw opsiwn arall ar gael. O'i ddefnyddio, rhaid i'r Awdurdod Lleol gofnodi ac esbonio pam mae llety Gwely a Brecwast wedi cael ei ddefnyddio, gan sicrhau bod y Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gwasanaethau Prawf yn cael gwybodaeth lawn. Rhaid i'r trefniadau i symud yr unigolyn i lety mwy addas ddechrau ar unwaith.
155. Hefyd gallai opsiynau llety a rennir gael eu hystyried, ond ni fyddant yn briodol ym mhob achos bob amser. O'u defnyddio, bydd rhaid i Awdurdodau Lleol eu monitro'n fanwl.

156. Rhaid i'r Awdurdod Lleol gadw at Orchymyn Digartrefedd (Addasrwydd Llety) (Cymru) 2015, sydd wedi'i atodi fel Atodiad X, sy'n datgan safonau gofod, defnydd o Wely a Brecwast, llety a rennir ac addasrwydd llety'r sector rhentu preifat. Os bydd gan y Timau Troseddau leuenctid bryderon ynghylch addasrwydd y llety y mae'r Awdurdod Lleol wedi dod o hyd iddo, dylent gysylltu â'r pwynt cyswllt perthnasol yn yr Awdurdod Lleol. Mae hyn yn berthnasol hefyd lle mae'r Tîm Troseddau leuenctid yn ymwybodol o fygythiad newydd o ddigartrefedd.

Atgyfeiriadau cynnar:

157. Gall anghenion o ran gofal a chymorth godi unrhyw bryd a gall anghenion newid dros amser. Dylai'r rhain gael eu hadolygu'n gyson mewn cyfarfodydd cynllunio dedfryd. Dylai hyn hefyd gynnwys ystyried a yw anghenion pobl ifanc o ran llety'n debygol o newid ar ôl iddynt gael eu rhyddhau.
158. O ganlyniad i'r mesurau gwarchod ychwanegol a nodir ym mharagraffau 131-134 uchod, bydd angen rhoi ystyriaeth i atgyfeiriad cynharach os yw'r plentyn neu berson ifanc ar fin cael pen-blwydd arwyddocaol a fydd o bosibl yn effeithio ar ei statws angen blaenoriaethol yn y dyfodol, (h.y. 21 yn unol â pharagraff 134). I gadarnhau, os yw rhywun wedi mynd heibio i garreg filltir pen-blwydd allweddol wrth ei ryddhau o'r ddalfa ac os oes newid sylfaenol yn ei amgylchiadau sydd wedi sbarduno asesiad newydd, ni fydd cymhwysedd angen blaenoriaeth yn cael ei angori ar yr asesiad cychwynnol.
159. Wrth benderfynu a ddylid atgyfeirio'n gynnar yn unol â pharagraff 57, bydd angen i'r Tîm Troseddau leuenctid ystyried faint o amser sydd gan y person ifanc ar ôl yn y ddalfa, ffeithiau'r mater sy'n ymwneud â llety (a allai wneud yr unigolyn yn anghymwys ar gyfer cymorth o dan naill ai a.66 neu a.73) ac yn unol â'r Llwybr hwn, ni all atgyfeiriad cynnar ddigwydd os yw'r pen-blwydd perthnasol fwy na 100 niwrnod cyn y dyddiad rhyddhau.
160. O dan yr amgylchiadau hyn a lle nad yw cymorth wedi datrys y mater sy'n ymwneud â thai a lle mae'r plentyn neu'r person ifanc yn symud ymlaen at y ddyletswydd o dan a.75, ni fydd yr Awdurdod Lleol yn sbarduno camau i ollwng yr achos yn seiliedig ar anallu'r plentyn neu berson ifanc i feddiannu, ond yn cadw'r achos ar agor ac yn sicrhau y deuir o hyd i lety ar gyfer y plentyn neu'r person ifanc pan fydd yn cael ei ryddhau.

Pontio i wasanaethau oedolion:

161. Bydd pobl ifanc sy'n cael eu rhyddhau ar orchymyn cadw a hyfforddi'n dal i fod o dan oruchwyliaeth y tîm troseddau leuenctid y tu hwnt i'w 18fed pen-blwydd, tan ddiwedd eu gorchymyn.
162. Os yw'r person ifanc yn mynd i fod yn trosglwyddo i wasanaeth oedolion, bydd y Tîm Troseddau leuenctid yn gwneud trefniadau gyda'r gwasanaeth perthnasol ynghylch y trosglwyddiad ac yn rhannu gwybodaeth berthnasol. Gallai hyn gynnwys gwybodaeth am sefyllfa dai'r person ifanc a'r cymorth sydd ar gael iddo/iddi.

Cefnogi Pobl

163. Atgoffir Awdurdodau Lleol i ystyried y defnydd posibl o Gefnogi Pobl i gefnogi ailsefydlu llwyddiannus, gan gynnwys darparu cefnogaeth hyblyg ar gyfer y rhai a leolir mewn llety yn y sector rhentu preifat.

164. Er y bydd llawer o anghenion cefnogi'n cael eu datgan ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael y ddalfa, ni ddylai Awdurdodau ddefnyddio cefnogaeth gan y rhaglen Cefnogi Pobl fel y sefyllfa ddiofyn. Rhaid wrth angen cefnogi wedi'i ddatgan.

RHAN 5: TABL O GYFRIFOLDEBAU (OEDOLION)

Dylid edrych ar y Llwybr Cenedlaethol hwn ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel ochr yn ochr â'r llwybrau sydd wedi'u datblygu i sicrhau bod troseddwyd yn cael mynediad i wasanaethau gofal cymdeithasol, yn unol â'u hawliadau, o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 er mwyn sicrhau dull integredig o weithredu.

Cyn dalfa:	Yn gyfrifol
Y GPC neu Swyddog y Lllys i lunio Adroddiad Cyn-dedfrydu, cyn dedfrydu. Mae'n cynnwys gwybodaeth am drefniadau byw'r unigolyn, ei iechyd, y risg o niwed ac aildroseddu, a hefyd unrhyw ymwneud â'r gwasanaethau cymdeithasol.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Swyddog y Lllys
Cadarnhau'r anghenion tai, os o gwbl, sydd gan unigolion sy'n disgwyl i sefyll eu prawf a/neu gael eu dedfrydu.	Awdurdod Lleol
Os yw'r sefyllfa o ran tai dan fygythiad o ganlyniad i arhosiad estynedig posibl mewn dalfa, dylid adnabod 'camau rhesymol' er mwyn atal yr unigolyn rhag colli'r llety.	Awdurdod Lleol (a.66/a.73)
Os ceir rhywun sydd dan amheuaeth o fod wedi cyflawni trosedd yn euog o'r trosedd hwnnw, ond ei fod yn cael dedfryd gymunedol yn hytrach na dedfryd mewn dalfa, gall fod risg i'w llety o hyd. Lle y bo'n briodol mae'n rhaid parhau i gymryd 'camau rhesymol'.	Awdurdod Lleol (a.66/a.73)
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – cyn dalfa Cyfle i ddatgan a oes gan yr oedolyn sy'n aros dedfryd unrhyw anghenion gofal a chymorth	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Swyddog y Lllys/Awdurdod Lleol
Ar adeg derbyn i'r ddalfa (o fewn 8 diwrnod):	
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – wrth dderbyn - CEM i gwblhau'r Offeryn Sgrinio Sylfaenol yn y Ddalfa – Rhan 1 ar gyfer yr holl garcharorion newydd o fewn 72 awr i dderbyn y carcharor. Byddai hwn yn adnabod y meysydd risg hynny y mae angen mynd i'r afael â hwy gan gynnwys unrhyw faterion o ran llety a adnabwyd ar y pryd. - O fewn 5 niwrnod i gwblhau Rhan 1, Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru i gwblhau Rhan 2.	Carchar/Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Os rhagwelir y bydd y carcharor yn colli ei dŷ neu fod bygythiad y bydd yn colli ei dŷ o ganlyniad i delerau'r ddedfryd, dylid cynnig cymorth i'r unigolyn naill ai i osgoi colli'r llety, neu i'w gynorthwyo i ryddhau'r llety mewn modd a reolir.	Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru/PLC
Tra bo'r unigolyn yn y ddalfa (12 wythnos cyn y dyddiad rhyddhau cynharaf):	
O fewn 12 wythnos cyn i'r carcharor gael ei ryddhau bydd y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cenedlaethol Cymru yn adolygu 'cynllun ailsefydlu' y carcharor a fyddai'n cynnwys asesiad pellach o sefyllfa'r carcharor o ran tai pan fydd yn cael ei ryddhau.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Lle mae'r carcharor yn ddigartref neu mewn perygl o fod yn	Y Gwasanaeth Prawf

ddigartref ar ôl cael ei ryddhau fel a adnabuwyd ar ddechrau'r broses ailsefydlu 12 wythnos, dylai Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru ddechrau cynorthwyo'r unigolyn i oresgyn y materion sy'n ymwneud â thai.	Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – 12 wythnos cyn rhyddhau - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd â chyfrifoldebau gofalwr ar ôl rhyddhau. - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd ag anghenion gofal a chefnogi.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Tra bo'r unigolyn yn y ddalfa (66 diwrnod cyn ei ryddhau):	
Lle nad yw'r mater sy'n ymwneud â thai wedi cael ei ddatrys cyn y terfyn o 56 diwrnod, dylai Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru gwblhau'r ffurflen anghenion tai a'i chyflwyno i'r Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned gan awgrymu atgyfeiriad at yr Awdurdod Lleol perthnasol.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Lle mae'r Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned yn cytuno bod atgyfeiriad yn briodol, caiff ffurflen Asesu Risgiau ei chwblhau hefyd a chaiff y ddwy ffurflen eu cyflwyno i Bwynt Cyswllt yr Awdurdod Lleol perthnasol.	Rheolwr Troseddwyd yn y Gymuned
Anghenion posibl o ran cymorth i gael eu hadnabod fel rhan o broses yr asesiad cyfun sy'n pennu cymhwysra ar gyfer dyletswyddau yn Neddf Tai (Cymru) 2014, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 chyswllt â'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru mewn perthynas â'u cyfrifoldebau rheoli ac ailsefydlu troseddwyd.	Awdurdod Lleol Bwrdd Iechyd Lleol (a.62 ac a.185/186 Deddf GCalI 2014) Gyda'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru Bwrdd Iechyd Lleol ac Awdurdod Lleol (a.6-8, a.14, a.18 Mesur IM 2010)
Os nad oes asesiad cyfun yn bodoli, mae'n rhaid i'r ALI gynnal asesiad o gymhwysra'r unigolyn i gael gwasanaethau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.	Awdurdod Lleol (a.62)
Os yw'r ymgeisydd yn gymwys i gael cymorth o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, dylid cytuno ar 'gampau rhesymol' gyda'r carcharor a dylai pecyn cymorth ddechrau mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru, a hynny wedi'i lywio gan unrhyw gyfyngiadau/amodau trwydded.*	Awdurdod Lleol (a.66/a.73)
Cefnogi'r broses 'camau rhesymol', gan gynnig opsiynau o ran llety addas.	Landlord Cymdeithasol Cofrestredig (a.95)
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – 12 wythnos cyn rhyddhau - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd â chyfrifoldebau gofalwr ar ôl rhyddhau. - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd ag anghenion	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol

gofal a chefnogi.	Cymru
Tra bo'r unigolyn yn y ddalfa (o fewn 7 niwrnod i'r dyddiad rhyddhau)	
Os oes angen, a chan ddibynnu a oes rheswm dros gredu bod yr ymgeisydd yn angen blaenoriaethol, bydd yr Awdurdod Lleol yn penderfynu a oes dyletswydd i ddarparu llety interim a hynny'n dechrau o'r dyddiad rhyddhau mewn cyswllt â chyfrifoldebau rheoli ac ailsefydlu troseddwy'r y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru.	ALI (a.68) Gyda'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Cadarnhau 'cynllun ailsefydlu' y carcharor gan gynnwys y dyddiad rhyddhau a'r modd y mae'r unigolyn yn debygol o deithio'n ôl i'r ardal ailsefydlu.	GCEM Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru Landlord Cymdeithasol Cofrestredig Awdurdod Lleol
Yn y mwyafrif o achosion lle mae Awdurdod Lleol wedi cael o leiaf 56 diwrnod i weithio gyda charcharor arbennig, gwneir cynnig o lety addas a fydd ar gael i'w feddiannu ar y diwrnod y caiff ei ryddhau.	Awdurdod Lleol
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – 7 diwrnod cyn rhyddhau Cyfle i sicrhau bod cynlluniau gofal a chymorth, os yw'n briodol, yn eu lle a bod trafodaethau ar symud ar droed.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol / Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru Awdurdodau Lleol (cynnal a chartref)
Y diwrnod rhyddhau a'r tu hwnt i hynny:	
Sicrhau bod yr ailsefydlu cychwynnol yn digwydd ar y diwrnod rhyddhau a bod yr holl asiantaethau ar gael ar fyr rybudd i helpu i ddatrys unrhyw faterion cychwynnol.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Oedolion mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – y diwrnod rhyddhau GPC / CAC i oruchwylio'r ailsefydlu cychwynnol a chydlynu'r asiantaethau sy'n darparu gofal a chymorth.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol / Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru Awdurdodau Lleol (cynnal a chartref)
Lle nad yw cyn-garcharor wedi cael ei gartrefu o ganlyniad i ddefnyddio 'camau rhesymol' cyn ei ryddhau, dylai cymorth barhau o dan ddyletswyddau Deddf Tai (Cymru) 2014 a gallai gynnwys darparu cymorth pellach o dan y Ddyletswydd 'Atal' neu'r Ddyletswydd 'Lledfu' gan ddibynnu ar yr amgylchiadau arbennig a gallai gynnwys darparu llety interim mewn argyfwng.	ALI (a.66,68 a 73)

* Ni fydd darparu cymorth tra bo'r unigolyn yn y ddalfa'n briodol ym mhob achos, ond i sicrhau bod yr holl asiantaethau perthnasol yn gallu paratoi ar gyfer y llwyth gwaith ychwanegol ac o bosibl yn gallu darparu cymorth cyn y dyddiad rhyddhau lle y bo'n bosibl. Mae'n rhaid i hyn gael ei drafod gyda goruchwylydd troseddwy'r carchar a'r Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru.

RHAN 6: TABL O GYFRIFOLDEBAU (PLANT A PHOBL IFANC)

Dylid edrych ar y Llwybr Cenedlaethol hwn ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel ochr yn ochr â'r llwybrau sydd wedi'u datblygu i sicrhau bod troseddwyd yn cael mynediad i wasanaethau gofal cymdeithasol, yn unol â'u hawliadau, o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 er mwyn sicrhau dull integredig o weithredu.

Cyn dalfa:	Yn gyfrifol
Staff y Tîm Troseddau Ieuenctid yn cwblhau adroddiad cyn dedfrydu. Mae'n cynnwys gwybodaeth am drefniadau byw'r person ifanc, ei addysg, ei iechyd a'i ymwneud â gofal cymdeithasol.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid
Dylai'r adroddiad cyn dedfrydu ddisgrifio amgylchiadau'r teulu, a ble mae'r person ifanc wedi bod yn byw a pha un a oes unrhyw broblemau'n gysylltiedig â'r llety arfaethedig ar ôl rhyddhau. Byddai'r adroddiad cyn dedfrydu hefyd yn nodi pa un a oedd y person ifanc yn 'Derbyn Gofal' ac unrhyw wybodaeth berthnasol am ei lety.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid
Mae Timau Troseddau Ieuenctid yn gyfrifol am anfon 'gwybodaeth am leoliad' i wasanaeth lleoliadau'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, o fewn 24 awr. Mae hyn yn cynnwys yr adroddiad cyn dedfrydu a'r holl wybodaeth ym meysydd cyfiawnder ieuenctid ac asesu risgiau a hanes addysgol.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid / Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – cyn dalfa Cyfle i ddatgan a oes gan y plentyn neu'r person ifanc sy'n aros dedfryd unrhyw anghenion gofal a chymorth	Y Tîm Troseddau Ieuenctid / Awdurdod Lleol
Cymorth yn y ddalfa: Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – yn y ddalfa Mae Timau Troseddau Ieuenctid a staff sefydliadau diogel yn gyfrifol am gynnal cyfarfod cydgynllunio o fewn deng niwrnod i'r dyddiad yr aeth y person ifanc i mewn i'r ddalfa. Bydd hyn yn arwain at greu cynllun dedfryd a ddylai gynnwys gwybodaeth sy'n dynodi pa un a yw'r plentyn neu'r person ifanc yn derbyn gofal a chymorth, ond dylai hefyd gynnwys manylion llety ar ôl rhyddhau.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid / Y Sefydliad Diogel
Dylai Cynllun Dedfryd y Tîm Troseddau Ieuenctid fod wedi'i oleuo gan yr wybodaeth o'r asesiad cyfiawnder ieuenctid ac mae'n nodi sut y bydd y person ifanc yn cael ei gefnogi trwy gydol cyfnod ei ddedfryd mewn dalfa a dylai gael ei ddosbarthu i'r holl asiantaethau/unigolion perthnasol 'o fewn graddfa amser resymol'.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid
Mae'n ofynnol i'r Tîm Troseddau Ieuenctid gynnal cyswllt â'r person ifanc, a'i rieni/gofalwyr, i'w cefnogi trwy gydol cyfnod y ddedfryd ac mae'n rhaid iddo gael cyswllt o leiaf bob dau fis. Gall hyn fod yn berthnasol i roi cymorth i atal methiant trefniant tai a allai atal dychweliad adref, er enghraifft.	Y Tîm Troseddau Ieuenctid

Cymorth cyn rhyddhau	
Caiff cynlluniau dedfryd pobl ifanc eu hadolygu'n rheolaidd trwy gydol cyfnod eu dedfryd a dylent gynnwys cynlluniau ar gyfer ailsefydlu a rhyddhau, ond dylai'r broses o gynllunio ar gyfer ailsefydlu ddigwydd o ddechrau'r ddedfryd a dylai, fel lleiafswm, gynnwys trefniadau ar gyfer sicrhau bod llety addas pan fydd y person ifanc yn cael ei ryddhau.	Y Tîm Troseddau leuenctid / Y Sefydliad Diogel
Mae Tîmau Troseddau leuenctid yn gyfrifol am gasglu gwybodaeth o ffynonellau allweddol y tu allan i'r sefydliad diogel i oleuo'r cynllun ailsefydlu. Gallai hyn gynnwys gwahodd gweithiwr cymdeithasol neu gynrychiolydd tai o'r awdurdod lleol i gyfarfodydd cynllunio o fewn y sefydliad diogel, a fyddai hefyd yn gyfle i gynnal asesiadau o anghenion tai.	Y Tîm Troseddau leuenctid
Mae'n ofynnol i Dîmau Troseddau leuenctid drefnu, ar y cyd â'r sefydliad diogel, cyfarfod adolygu terfynol cyn rhyddhau. Dylai'r cyfarfod hwn ystyried cynllun ailsefydlu'r person ifanc, gan gynnwys ei anghenion o ran llety a sut y byddant yn cael eu diwallu pan fydd yn cael ei ryddhau.	Y Tîm Troseddau leuenctid
Tra bo'r unigolyn yn y ddalfa (tua 66 diwrnod cyn ei ryddhau):	
Lle nad yw'r mater sy'n ymwneud â thai wedi cael ei ddatrys cyn y terfyn o 56 diwrnod, dylai'r Tîm Troseddau leuenctid gwblhau'r ffurflen anghenion tai a'i chyflwyno i'r Awdurdod Lleol perthnasol.	Y Tîm Troseddau leuenctid
Anghenion posibl o ran cymorth i gael eu hadnabod fel rhan o broses yr asesiad cyfun sy'n pennu cymhwystria ar gyfer dyletswyddau yn Neddf Tai (Cymru) 2014, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 a chyswllt â'r Tîm Troseddau leuenctid mewn perthynas â'u cyfrifoldebau rheoli ac ailsefydlu troseddwy.	ALI Bwrdd Iechyd Lleol (a.62 ac a.185/186 Deddf GCaLI 2014) Gyda'r Tîm Troseddau leuenctid Bwrdd Iechyd Lleol ac Awdurdod Lleol (a.6-8, a.14, a.18 Mesur IM 2010)
Os nad oes asesiad cyfun yn bodoli, mae'n rhaid i'r ALI gynnal asesiad o gymhwystria'r unigolyn i gael gwasanaethau o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.	ALI (a.62)
Os yw'r ymgeisydd yn gymwys i gael cymorth o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, dylid cytuno ar 'gampau rhesymol' gyda'r person ifanc a dylai pecyn cymorth ddechrau mewn ymgynghoriad gan ystyried unrhyw gyfyngiadau/amodau trwydded.*	ALI (a.66/a.73)
Cefnogi'r broses 'camau rhesymol', gan gynnig opsiynau o ran llety addas.	Landlord Cymdeithasol Cofrestredig (a.95)
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – 66 diwrnod cyn rhyddhau - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd â chyfrifoldebau gofalwr ar ôl rhyddhau. - Cyfle i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd ag anghenion	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru

gofal a chefnogi.	
Tra bo'r unigolyn yn y ddalfa (o fewn 7 niwrnod i'r dyddiad rhyddhau):	
Bydd yr Awdurdod Lleol yn penderfynu a oes dyletswydd i ddarparu llety interim a hynny'n dechrau o'r dyddiad rhyddhau mewn cyswllt â'r cyfrifoldebau goruchwyllo ac ailsefydlu. Bydd hyn yn cynnwys y mwyafrif llethol o'r plant a phobl ifanc sy'n mynd i fod yn cael eu rhyddhau.	ALI (a.68) Gyda'r Tîm Troseddau leuenctid
Cadarnhau 'cynllun ailsefydlu' y person ifanc gan gynnwys y dyddiad rhyddhau a'r modd y mae'r unigolyn yn debygol o deithio i'r llety sydd wedi'i ddynodi.	Sefydliad Dalfa Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru Landlord Cymdeithasol Cofrestredig ALI
Yn y mwyafrif o achosion lle mae Awdurdod Lleol wedi cael o leiaf 56 diwrnod i weithio gyda pherson ifanc arbennig, gwneir cynnig o lety addas a fydd ar gael i'w feddiannu ar y diwrnod y caiff ei ryddhau.	ALI
Dechrau gweithio gyda'r Bartneriaeth Ailintegreiddio ac Ailsefydlu berthnasol i gefnogi ailsefydlu'r person ifanc.	Tîm Troseddau leuenctid / Awdurdod Lleol
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – 7 diwrnod cyn rhyddhau - Cyfle pellach i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd â chyfrifoldebau gofalwr ar ôl rhyddhau. - Cyfle pellach i ystyried anghenion ailsefydlu'r rhai sydd ag anghenion gofal a chefnogi.	Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol/ Cwmni Adsefydlu Cymunedol Cymru
Y diwrnod rhyddhau a'r tu hwnt i hynny:	
Y Tîm Troseddau leuenctid i oruchwyllo er mwyn sicrhau bod yr ailsefydlu cychwynnol yn digwydd ar y diwrnod rhyddhau a chydgyssylltu'r asiantaethau sy'n rhoi cymorth i sicrhau bod materion yn cael eu datrys yn gyflym ac yn bragmatig. Byddai hyn yn cynnwys cynnal cyswllt â gwasanaethau tai a llety.	Y Tîm Troseddau leuenctid
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – y diwrnod rhyddhau Mae'n ofynnol i bobl ifanc fynd at y Tîm Troseddau leuenctid ar ddiwrnod eu rhyddhau. Hefyd, mae'n ofynnol i'r gweithiwr achosion o'r Tîm Troseddau leuenctid gynnal ymweliad â'r cartref o fewn pum niwrnod i ryddhau'r person ifanc ac yna o leiaf yn fisol wedi hynny.	Y Tîm Troseddau leuenctid / Awdurdod Lleol
Llwybr Gofal a Chymorth Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc mewn Sefydliadau Diogel (darllenwch ar draws) CARREG FILLTIR – adolygiad ar ôl rhyddhau Mae hefyd yn ofynnol i'r Tîm Troseddau leuenctid gadeirio cyfarfod adolygu ar ôl rhyddhau gyda'r person ifanc, ei	Y Tîm Troseddau leuenctid / Awdurdod Lleol

rieni/gofalwyr a gwahodd yr asiantaethau/unigolion hynny sy'n cyfranogi yn y cynllun ailsefydlu, gan gynnwys staff y sefydliad diogel. Gallai hyn hefyd gynnwys y darparwr llety neu unrhyw weithwyr allweddol sy'n darparu cymorth o ran tai.	
• Os bydd gan y Tîm Troseddau leuenctid bryderon ynghylch addasrwydd y llety y mae'r Awdurdod Lleol wedi dod o hyd iddo, dylent gysylltu â'r pwynt cyswllt perthnasol yn yr Awdurdod Lleol. Mae hyn yn berthnasol hefyd lle mae'r Tîm Troseddau leuenctid yn ymwybodol o fygythiad newydd o ddigartrefedd.	Y Tîm Troseddau leuenctid/ ALI

* Ni fydd darparu cymorth tra bo'r unigolyn yn y ddalfa'n briodol ym mhob achos, ond i sicrhau bod yr holl asiantaethau perthnasol yn gallu paratoi ar gyfer y llwyth gwaith ychwanegol ac o bosibl yn gallu darparu cymorth cyn y dyddiad rhyddhau lle y bo'n bosibl. Mae'n rhaid i hyn gael ei drafod gyda goruchwylydd troseddwr y carchar a'r Tîm Troseddau leuenctid perthnasol.

RHAN 7: DISGWYLIADAU SEFYDLIADAU PARTNER

Ymrwymiad corfforaethol

- Bydd yr holl bartneriaid yn deall gwerth corfforaethol cefnogi proses ailsefydlu plant, pobl ifanc ac oedolion mewn modd rhagweithiol ar ôl iddynt gael eu rhyddhau ac yn hybu'r arfer o gydgyssylltu gwasanaethau i leihau'r risg o aildroseddu a sicrhau cymunedau diogel.
- Bydd yr holl bartneriaid hefyd yn ymgysylltu â phartneriaid ailsefydlu allweddol megis Gwasanaethau Plant, Cymdeithasau Tai a Byrddau Iechyd Lleol, i sicrhau bod yr ystod ehangaf o wasanaethau'n cael ei chynnig i gefnogi'r broses o gynllunio ar gyfer ailsefydlu unigolyn.
- Dylai'r holl bartneriaid fod yn rhagweithiol o ran helpu i gynyddu'r cyflenwad o dai sydd ar gael i blant, pobl ifanc ac oedolion ei ddefnyddio ar ôl cael eu rhyddhau a mynediad at y ddarpariaeth byw â chymorth berthnasol.

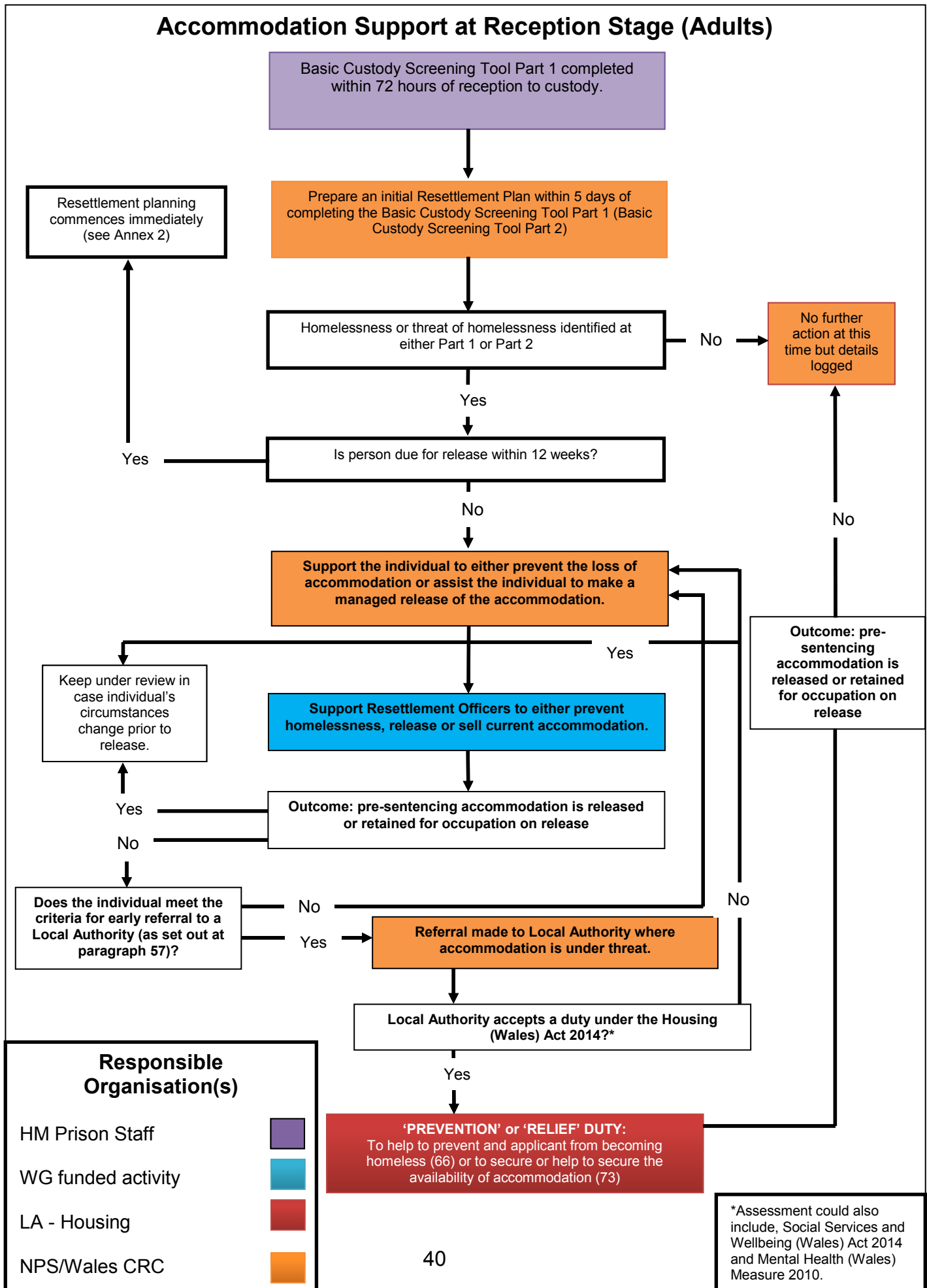
Bydd y canlynol yn cael eu darparu ar gyfer ymgeiswyr:

- Pwynt cyswllt penodol ar gyfer materion tai.
- Gwybodaeth fanwl am y cymorth sydd ar gael iddynt.
- Gwybodaeth ddidwyll a ffeithiol am y sefyllfa debygol o ran y cyflenwad o dai ar ôl iddynt gael eu rhyddhau a manteision gweithio gyda'r Awdurdod Lleol cyn iddynt gael eu rhyddhau.
- Cynllun ailsefydlu wedi'i gadarnhau, a fydd yn cynnwys cymorth i gael llety pan fyddant yn cael eu rhyddhau.
- Sicrwydd bod cyflyrau iechyd meddwl a chorfforol sydd wedi a heb eu diagnosio yn cael eu hystyried wrth roi sylw i wasanaethau ar ôl rhyddhau.
- Gwerthusiad cyson o natur agored i niwed a'r cyfle i adolygu os yw amgylchiadau unigolyn yn newid.
- Lle bynnag y bo'n bosibl, cynnig o lety a fydd ar gael pan fydd yr unigolyn yn cael ei ryddhau.
- Lle y bo angen, cymorth ailsefydlu ychwanegol a fydd yn cael ei ystyried.
- Dull y cytunwyd arno ar gyfer teithio i'r ardal ailsefydlu ac, os yn briodol, i unrhyw apwyntiad perthnasol sy'n ymwneud â thai.

Bydd yn ofynnol i ymgeisydd wneud y canlynol:

- Cydweithredu â'r asiantaethau perthnasol o ran pennu 'camau rhesymol' i ddod o hyd i lety addas. Mae hyn yn cynnwys:
 - Bod yn hyblyg wrth bennu 'camau rhesymol'.
 - Bod â meddwl agored o ran y posibilrwydd o dderbyn gwasanaethau cymorth amodol ar ôl cael ei ryddhau.
 - Bod yn realistig o ran derbyn llety sy'n addas ac ar gael.
 - Deall a chydymffurfio ag unrhyw amodau trwydded a allai gael eu gosod fel rhan o ddedfryd.
 - Sicrhau bod unrhyw apwyntiadau tai yn cael eu cadw.
 - Hysbysu ei Reolwr Goruchwylio Troseddwyd neu Reolwr Achosion y Tîm Troseddau leuenctid ynghylch unrhyw newid cyfeiriad arfaethedig.
- Bod yn rhan o gyflawni'r camau gweithredu sy'n gysylltiedig â'r 'camau rhesymol' y cytunwyd arnynt.

Accommodation Support at Reception Stage (Adults)

Accommodation Support at Resettlement Stage (Adults)

Approx 12 weeks prior to release, 'Resettlement Plan' reviewed to take account of individual's housing situation upon release.

Resettlement Plan identified either homelessness or threat of homelessness

No

Yes

Refer address to relevant Local Authority for assessment of suitability

Provide brief factual report on address given

Address legitimate.

Yes

Success: prisoner housed on release.
Keep under review in case prisoner's circumstance change prior to release.

No

Implement 'Resettlement Plan' (accommodation support included if necessary)

Continue implementing 'Resettlement Plan'.

Confirm 'Resettlement Plan' 7 days prior to release

Person released

Accommodation issue resolved approx 66 days prior to release

Yes

No

Success: prisoner housed on release.
Keep under review in case prisoner's circumstance change prior to release.

Refer to appropriate Local Authority for assessment using Housing Needs Form*

Complete Risk Assessment Form and forward to appropriate Local Authority*

COMPLETE LOCAL AUTHORITY JOINT ASSESSMENT*

Person is accepted as eligible for housing assistance under the Housing (Wales) Act 2014

No

Yes

Yes

'PREVENTION' DUTY:
To help to prevent an applicant from becoming homeless (66)

'RELIEF' DUTY:
To secure or help to secure the availability of accommodation (73)

Outcome of duty: accommodation will be or remain available for 6 months following release

Outcome of duty: accommodation will be or remain available for 6 months following release

No

Yes

Yes

No

Person meets the conditions for further support (ie homeless)

Following inquiries, applicant is established as priority need and unintentional homeless

Yes

No

No

Yes

Duty no longer applies

Success: prisoner housed on release.

'FINAL' DUTY:
Duty to secure accommodation (75)

*Assessment to include Social Services and Wellbeing (Wales) Act 2014 and Mental Health (Wales) Measure 2010.

Responsible Organisation(s)

Offender Manager

LA - Corporate

WG funded activity

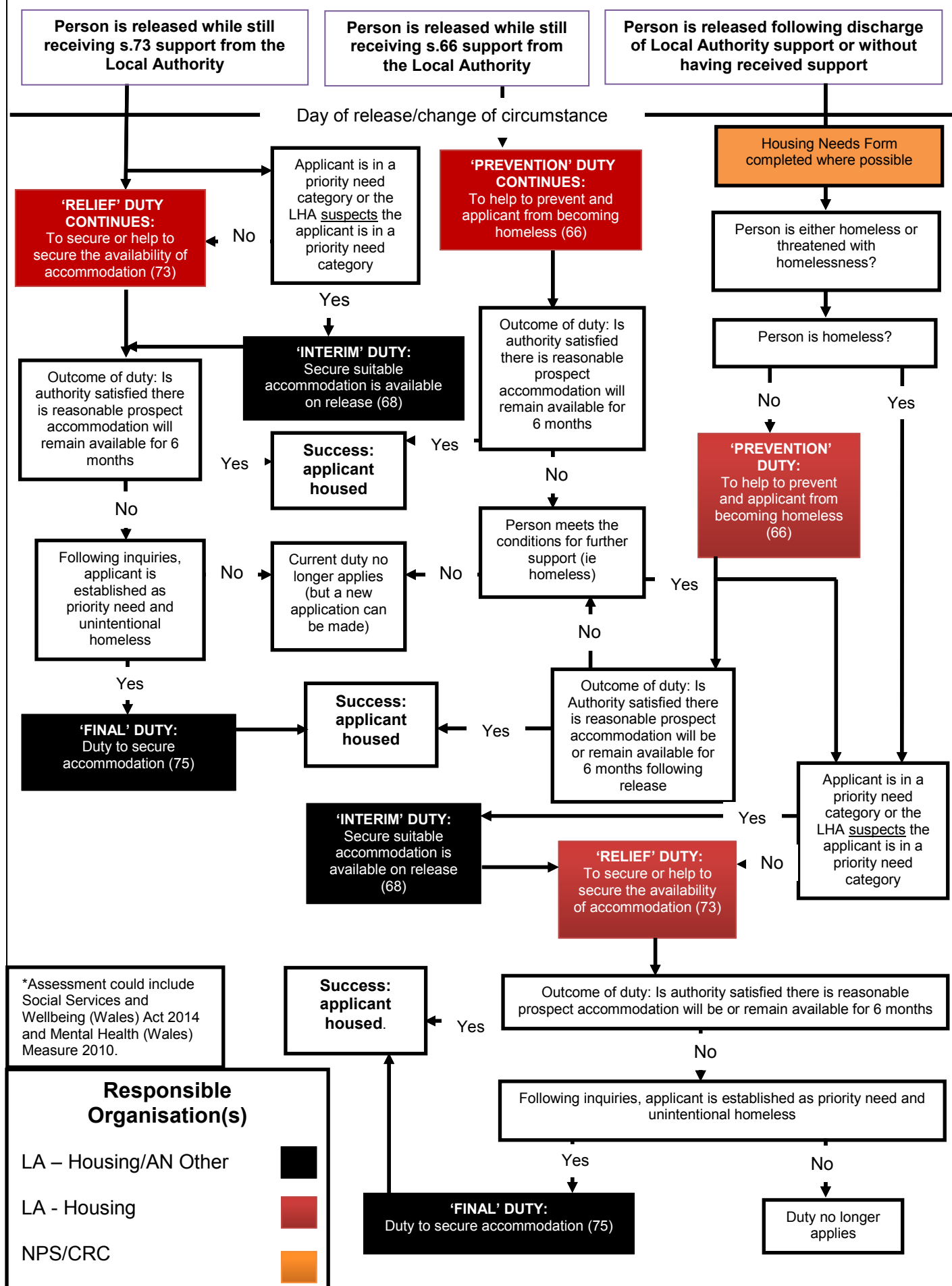
LA – Housing/AN Other

LA - Housing

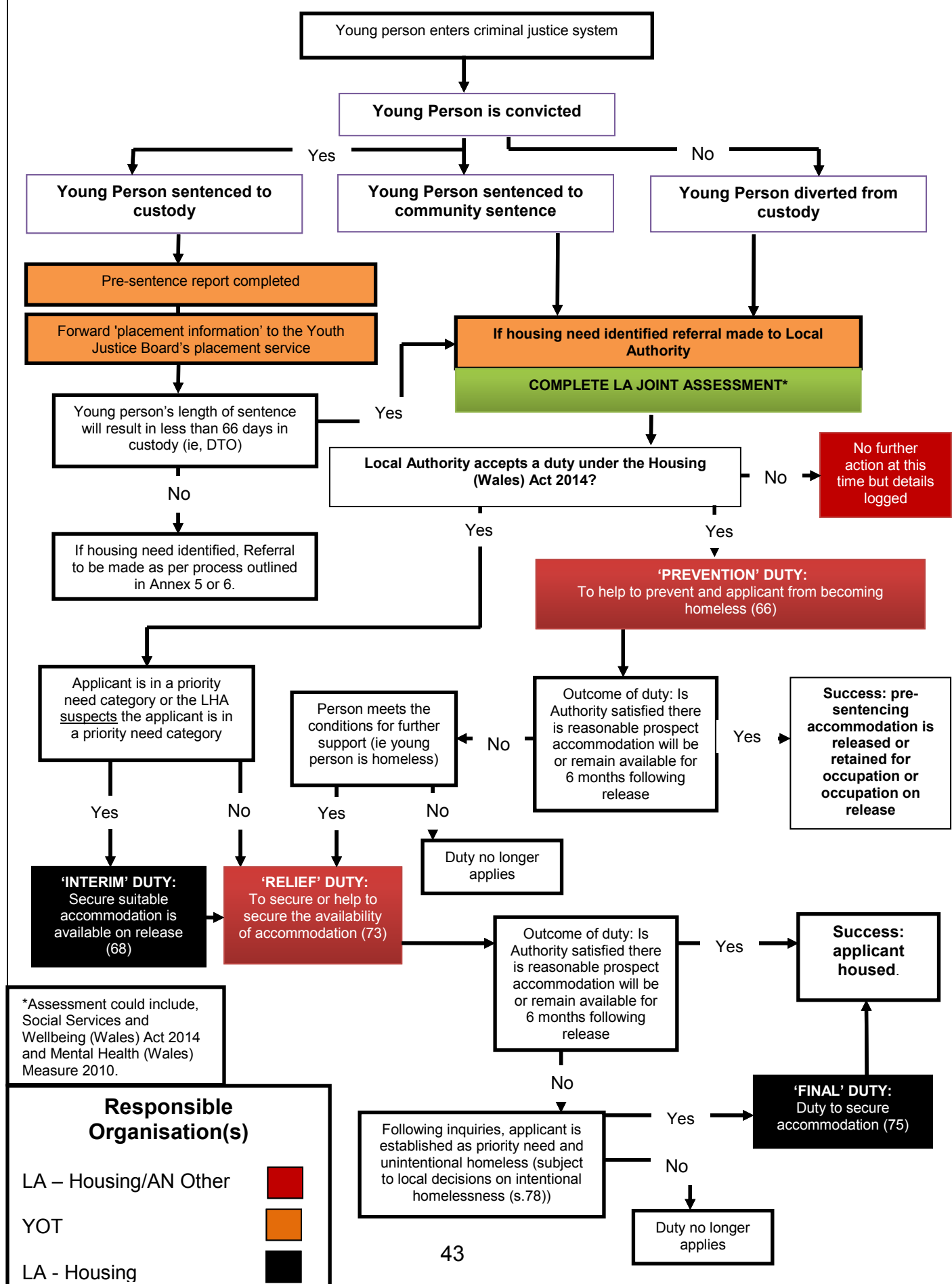
NPS/Wales CRC

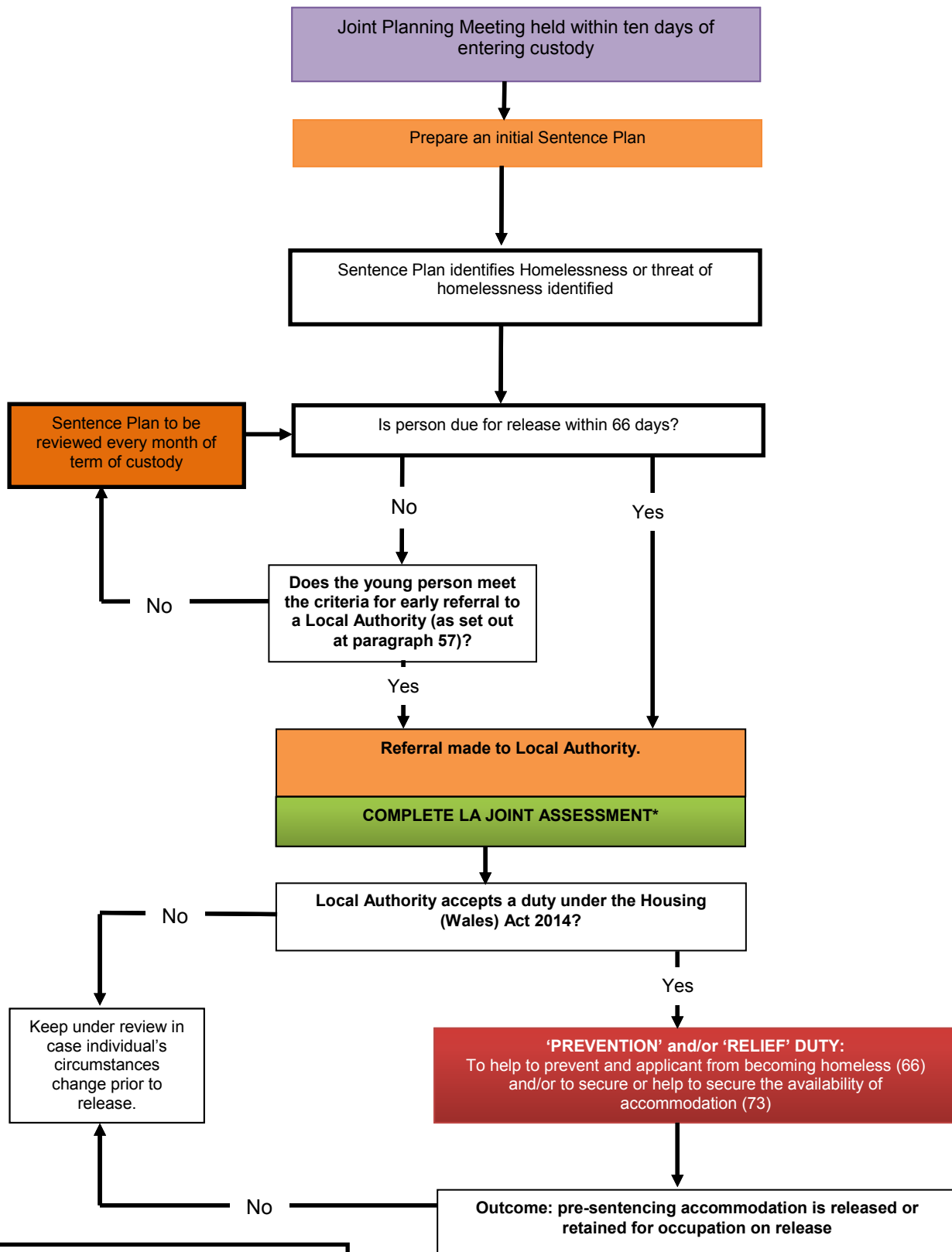
Accommodation Support on Release (Adults)

Accommodation Support at Pre-Custody Stage (Young People)

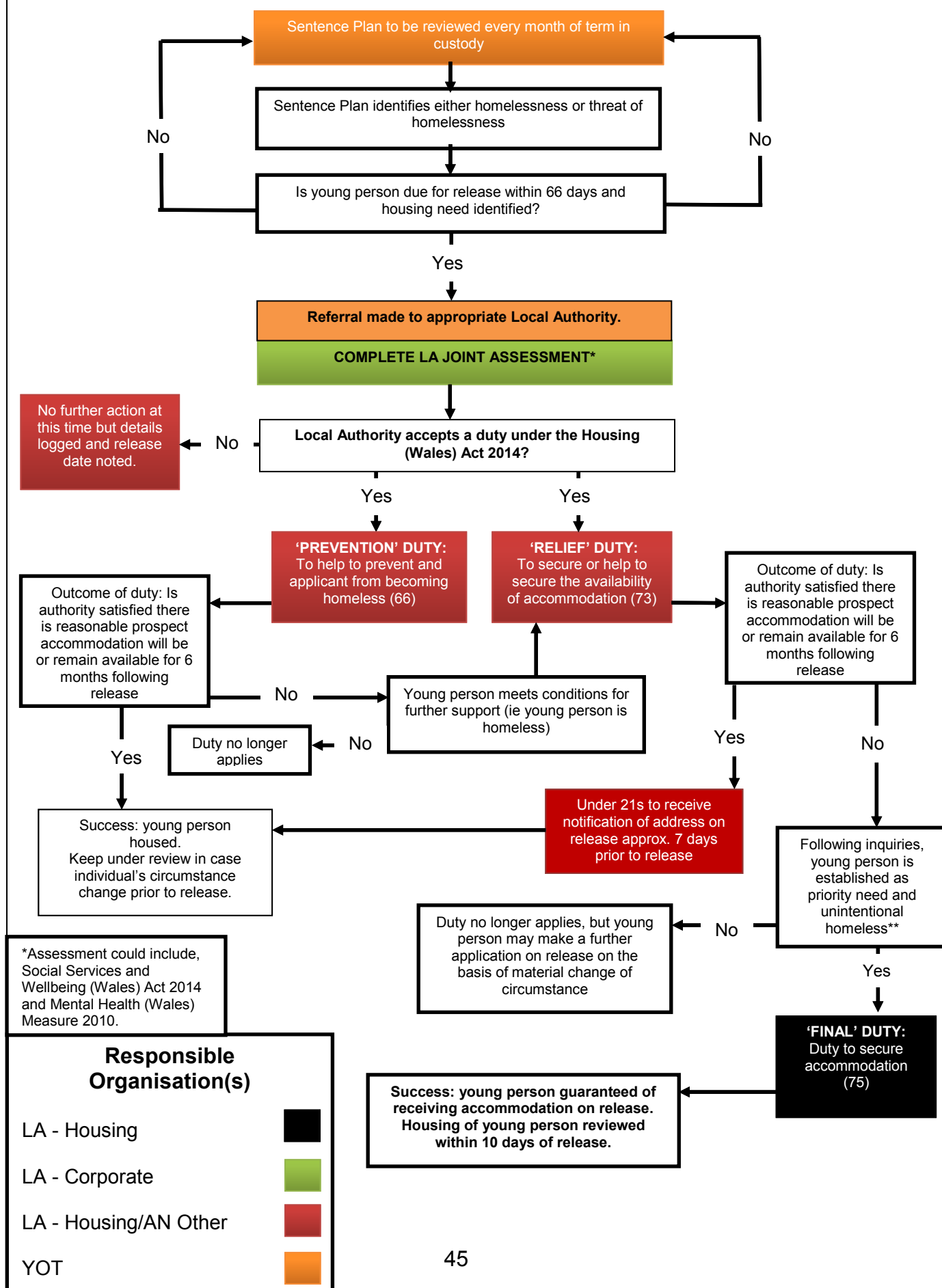

Accommodation Support at Reception Stage (Young People)

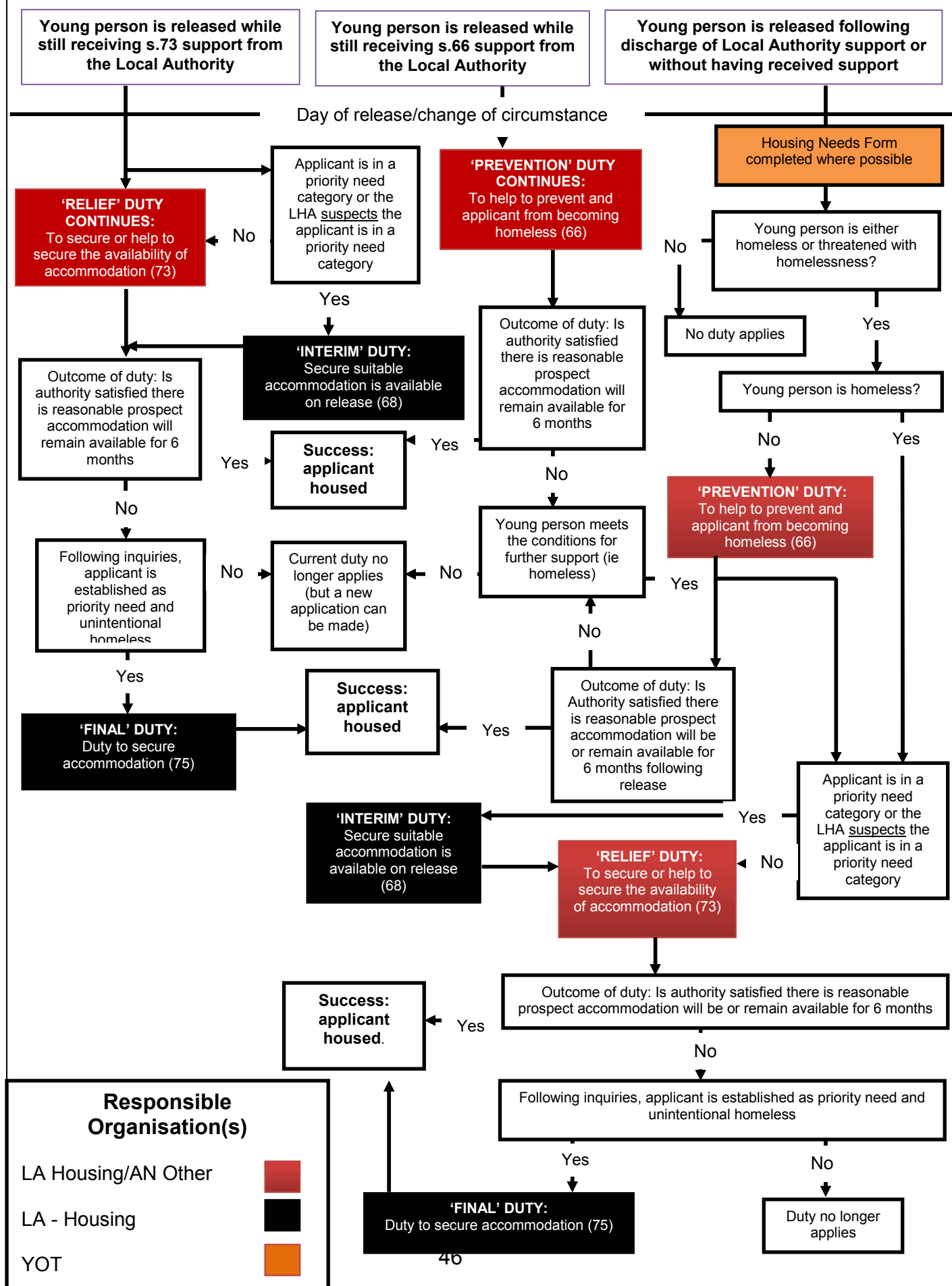

*Assessment could include, Social Services and Wellbeing (Wales) Act 2014 and Mental Health (Wales) Measure 2010.

Accommodation Support at Resettlement Stage (Young People)

Accommodation Support on Release (Young People)

Local Authority Application for Help with Housing for those leaving the Secure Estate

DECLARATION

It is an offence for anyone seeking assistance to knowingly or recklessly give false information to the Authority or to knowingly withhold information, which the Authority has reasonably required to be given. A person found guilty of this offence is liable on summary conviction to a fine not exceeding level five on the standard scale.

I hereby declare that the information given on this form is true and accurate to the best of my knowledge and belief. I understand that the facts given are subject to verification and that any misrepresentation or false statement made now or subsequently may lead to criminal proceedings, disqualification from the Housing Register or, if re-housed, to forfeiture of my tenancy.

Notice under the Data Protection Act 1998

Any information provided by third parties will be kept confidential and used only for the purposes of processing an application for rehousing, and checking the accuracy of details supplied by the applicant. The Council has a duty to detect and prevent fraud. The details you provide may be put on file or in the case of suspected fraud, passed to another Council Department or the Police.

I understand that any information relating to this application for housing may be placed on the Authority's Housing Register and any participating agencies may see it.

Signature: **Date:**

Assisting officer for CRC/YOT

Name:.....**Signature:**.....

SECTION A - YOUR PERSONAL DETAILS

Title: Nationality:

First Names: Surname:

Date of Birth: National Insurance No:

Prison Address:

.....

.....

Prison Number:

Reception Date: Release Date:

Current Offence: Sentence:

Probation Officer & contact details:

.....

.....

Contact Telephone No:

.....

Correspondence Address:

.....

(if different from above)

.....

Which County are you applying to for housing?

.....

Are you or any of those who would normally be expected to reside with you subject to
any form of immigration control? YES / NO

If yes, please give details:

.....

.....

SECTION B – HOUSING HISTORY

Please give details of your last settled address immediately before your custody:

Address	Type of Accommodation	Name of Tenant/Owner	Their Relationship To You	How long had you been staying there?

Please list all of your previous addresses for the last 5 years (or prior to your custody whichever is longer), starting with your current address and working backwards

Address	From/To	Tenure – e.g. owner, tenant, family, friend, etc	Landlord's name and address	Reason for Leaving

Please give details of immediate relatives living in Borough

Name	Address	Relationship to You	Length of Residency

Please give details of location, size and type of accommodation you would be looking help to secure: (reasons why; family size, access, employment etc)

SECTION C – MEDICAL FACTORS

Do you suffer from a disability or long-term health problem?

YES / NO

If so please give details:

Health Problems & Current Medication (if applicable)	Name & address of GP

SECTION D – SUPPORT NEEDS

Are you receiving or have you received any support whilst in prison?

YES / NO

Name of Support Agency	Contact Details at Agency	Reason for support

What support needs, including support to keep your tenancy, will help you resettlement into the community when you leave prison?

Name of Support Agency	Type of support provided	Reason for support referral

SECTION E – EQUAL OPPORTUNITIES

The Local Authorities are committed to providing equal opportunities to all, regardless of race, colour, religion, gender or disability. In order for the Authorities to monitor equal opportunities it would be helpful if you could complete the following questions. Please note that you do not have to answer these questions.

Are you male or female? MALE / FEMALE

Are you or a member of your household registered disabled? YES / NO

How would you describe your ethnic origin?

White British	
White Other	
Black British	
Black Caribbean	
Black African	
Black Other	
Asian British	
Indian	
Pakistani	
Bangladeshi	
European	
Chinese	
Mixed Race	
Traveller	
Other	

What is your 1st language?

.....

SECTION F – REASONABLE STEPS

Why are you not able to return to your previous address?

.....

.....

.....

.....

Why are you not able to stay with your parents/family?

.....

.....

.....

.....

What steps have you taken to prevent your homelessness or access new accommodation?

.....

.....

.....

.....

Are you restricted from residing in any area?

.....

.....

.....

SECTION G – ADDITIONAL INFORMATION

Please use this page to continue previous questions or to tell us any additional information including any reasonable steps already taken and any evidence of priority need or vulnerability.

SECTION H – DECLARATION

I hereby declare that the information given on this form is true and accurate to the best of my knowledge and belief. I understand that the facts given are subject to verification and that any misrepresentation or false statement made now or subsequently may lead to criminal proceedings, disqualification from the Housing Register or, if re-housed, to forfeiture of my tenancy.

Signed: Date:

THIRD PARTY

If this form has been completed on your behalf by a third party please provide details:

Name:..... Organisation:

Contact details:

.....

Signed:..... Date:

CONSENT TO SHARE INFORMATION

Do you consent to the information on this form being shared, at our discretion, with agencies, which will be concerned with providing you with services?

YES/NO

Signed:Date:

CONSENT TO OBTAIN INFORMATION

Do you consent to us asking for information from agencies which will help you to access accommodation?

YES/NO

Signed:.....Date:

CONSENT TO TAKE PART IN WELSH GOVERNMENT RESEARCH

Do you consent to the information on this form being shared with researchers working on behalf of the Welsh Government in order to improve services for prison leavers?

YES/NO

Signed:.....Date:

Guidance for completing the Application Form

This guidance is intended for use by individuals and/or organisations wishing to make an application for support to a Local Authority in Wales for support under the Housing (Wales) Act 2014.

The form is intended to provide enough information for the Local Authority to be able to make a desk top decision on possible duties owed and this form has been developed with input from the Local Authority to ensure that where this guidance has been followed, a decision can be made.

Failure to complete the form as per the guidance below might result in delays to the commencement of any support the individual applicant might be eligible to receive.

Declaration	Please ensure that the offender has signed and dated the declaration on the front cover. If the offender has completed the form themselves then you must ensure that you have read through the form and are satisfied that it complies with this guidance. The resettlement service/Youth Offending Team completing the form and dealing with the case must then sign and date the form as well.
Section A Personal Details	Please ensure that all of these details are completed. It is very important that the prison number is included if in custody for future contact with the offender. The release date is the date that the individual will be released from prison. <u>If the individual is on remand then please provide any expected court date and identify it as such.</u> Please identify if the prisoner is subject to the Multi-Agency Public Protection Arrangements (MAPP) arrangements and include this information.
Section B Housing History	The home address of the individual prior to custody or to this referral is needed in Section B. If the individual was sofa surfing or staying with friends or family please state this and whose home it was. If the individual had no address before conviction please state this here. This section also requires a list of all of the previous addresses of the individual for the past 5 years or so. If the individual is unable to recall any addresses for any reason please note this here. If the individual has been in custody for more than the past 5 years please note the previous addresses prior to custody.

	“Close relatives” refers to any person who the individual has a meaningful relationship with in the borough in which they are applying for help with securing accommodation. This may not be immediate family members but family members who they have lived with or received support from.
Section C Medical Factors	Please list here any medical issues or long term health problems and provide as much evidence as possible to support this. This includes any medication and the name of any health professional working with the individual. The declaration at the back of the form needs to be signed so that the Local Authority can contact the health care professionals should they need additional information etc.
Section D Support Needs	Please list all of the support which the individual is receiving in custody. This may be for drug/alcohol issues, mental health, physical disabilities, educational support, debt advice etc. If the individual will benefit from any support when released, including tenancy support, please include that information here.
Section F Reasonable Steps	Please provide details of any reasonable steps you have already taken with the individual. This may include investigations as to why this person cannot return to their previous address and why they cannot return elsewhere. Any steps you have taken to help them to secure accommodation such as referrals to supported housing providers or applications to local housing registers and any licence conditions or restrictions particular to the individual.
Section G Additional Information	Please provide any additional information which may help in securing accommodation for the individual including the reasons for the homelessness, any support needs, restriction to specific areas, location of victims, domestic abuse, previous care placements etc. The amount and quality of the additional information may significantly help the Local Authority to place the individual in suitable, sustainable accommodation.
Section H Declaration	The form must be signed and dated by the individual and signed in order to provide consent for sharing information on this form. As a third party acting on behalf of the individual please also sign and date the form and provide your contact details in order for the Local Authority to communicate with you.

HOUSING RISK ASSESSMENT FOR PRISON LEAVERS

Date received by Offender Manager: _____

Date forwarded by Offender Manager to Local Authority:

(Please ensure this form is completed and forwarded within 5 days of receipt)

Applicants Details

Applicants Name					
Applicants Aliases					
Applicants Address					
Telephone/Mobile Number					
Date of Birth		Gender		Ethnicity	

Please list the most recent previous convictions

Date	Offence Details
DATE OF RELEASE	

Please list the most serious convictions in the applicants offending

Date	Offence Details

Has the applicant committed violent/sex offences or have a history or aggressive behaviour

	Type and Context of Risk
Current offending or behaviour	
Previous offending or behaviour	

No previous history	
---------------------	--

	YES	NO
Is the applicant subject to MAPPA/MARAC procedures?		
Is the applicant a Schedule One offender?		
Is the applicant on the Sex Offender Register?		
Is the applicant subject of a Sexual Offences Protection Order (SOPO)?		
Is the applicant managed under IOM arrangements?		

Risk of serious harm to others

	Children	Public	Known Adult	Staff
Very High				
High				
Medium				
Low				

Amongst the public or known adults is there any specific risk to the following?

	Young Adults	Older People	Women	Any Minority Groups	Neighbours	Others
Very High						
High						
Medium						
Low						

Context of Risk Identified

Definitions of Risk of Harm

The level of risk of harm identified above are taken from OAsys (Offender Assessment System). The definitions of the levels are:

- **LOW** – No significant current indicators of harm
- **MEDIUM** – There are identifiable indicators of risk of harm. The offender has the potential to cause harm but is unlikely to do so unless there is a change in circumstances. For example, failure to take medication, loss of accommodation, relationship breakdown, drug or alcohol misuse.
- **HIGH** – There are identifiable indicators of risk of serious harm. The potential event could happen at any time and the impact would be serious.
- **VERY HIGH** – There is imminent risk of serious harm. The potential event is more likely than not to happen immediately and the impact would be serious.

Factors accentuating the risk of harm to others

	Context of Risk
Mental Health	
Drugs	
Alcohol	
Racist or other discriminatory behaviour	

Is the applicant a risk to her/himself?

	Nature of the Risk of Self Harm
YES	
NO	

Is the applicant a risk of abuse by others?

	Nature of the Risk of Abuse by Others
YES	
NO	

Current Concerns

	YES	NO
Risk of Suicide		
Risk of Self Harm		

Coping		
Vulnerability		
Control Issues		
Breach of Trust		

What risk management strategies are currently in place?

What strategies do you propose to manage and reduce the risk if housed?
(Please include any geographical restrictions)

How might provision or not of housing affect the risks identified to self or others?

What, if any, are the risks to self or others of housing this person in a shared or communal setting?

--

Tenancy Risk Factors

What is the risk of tenancy failure without housing support (assessed by previous failure)	
Assess the applicant's likelihood to co-operate with support	
Assess the risk of tenancy disturbance caused by associates of the applicant	
Assess the likelihood of anti-social behaviour by the applicant	

Please detail the risk and strategies/factors which may reduce risk in the boxes provided above

--

Please include in the box below any other risk factors which should be disclosed

Name of Probation Officer:

Signature of Probation Officer:

Probation Office:

Date: _____

PERSONAL HOUSING PLAN

We saw you today as you have a housing problem and wanted our help. We want to do everything we can to make sure you do not lose your home. This plan sets out the actions we have agreed to help resolve your housing issue.

Please show this plan, if you wish to, to your relatives, friends, or any other agencies that may be supporting you so that they are aware of how we are trying to help you. If they are aware of your problem and the actions we have suggested, they might be able to help you resolve your housing problem.

Applicant(s)	
Reason for Homelessness	
Advice Given/Options Available	
Actions to be taken by Housing Officer:	
Actions to be taken by applicant(s)	

We will review this plan on the **/**/****

I confirm that this is an accurate summary of my interview and I understand the options available to me and any action I need to take

Signed: _____

Officer : _____

Date: _____